

STORTINGSMELDING NR 21 (1999-2000) MENNESKEVERD I SENTRUM

HANDLINGSPLAN FOR MENNESKERETTIGHETER

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Ti viktige tiltak fremhevet i handlingsplanens sammendrag Boks 2.1				
I) Innarbeide fire sentrale MR-konvensjoner i norsk lov	I) Gjennomført.	I) Se tiltak 1-4.		
II) Effektivisere oppfølgingen av anbefalinger fra int. overvåknings-organer, bl.a. på varetektsområdet.	II) Gjennomføres løpende.	II) Se tiltak 10-11,		
III) Fremme forslag om lov mot etnisk diskriminering.	III) Gjennomført.	III) Se tiltak 60. Se også årsrapportens pkt. 7.4.1.		
IV) Etablere en nasjonal institusjon for MR i Norge.	IV) Gjennomført.	IV) Se tiltak 43.		
V) Satse betydelig på informasjon, undervisning og utdanning om MR i Norge.	V) Gjennomført	v) Se tiltak 21-54.		
VI) Opprette et kompetansesenter for urfolksrettigheter.	VI) Gjennomført.	VI) Se tiltak 70. Se også årsrapportens pkt. 7.7.4.		
VII) Støtte ordningen med fristed for forfulgte forfattere.	VII) Gjennomført	VII) Se tiltak 220.		
VIII) Styrke MR-dialogene med Kina, Tyrkia og Cuba. Etablere dialog med Vietnam og Indonesia.	VIII) Gjennomført med hensyn til Kina, Vietnam og Indonesia. Dialogene med Tyrkia og Cuba er avsluttet.	VIII) Se tiltak 225-232. Se også årsrapportens kap. 13.	Landene ønsket ikke å fortsette dialogen.	
IX) Etablere pilotprosjekt for rapportering, overvåkning og verifisering av næringslivets respekt for MR.	IX) Gjennomført	IX) Se tiltak 276.		
X) Styrke MR-dimensjonen i utviklingssamarbeidet.	X) Gjennomført.	X) Se tiltak 233-269. Se også årsrapportens pkt. 5.6.		
MR I NORGE REGELUTVIKLING (Kap. 4.2)				
Innarbeiding av sentrale MR- konvensjoner Boks 4.1:				
1) FNs barnekonvensjon (BK)	1) Gjennomført. BK inkorporert i menneskerettsloven (i kraft 01.10.2003).	1) Ot.prp. nr. 45 (2002-2003), JD v/ Lovavdelingen.		
2) FNs kvinnediskriminerings-konvensjon (KDK)	2) Gjennomført. KK inkorporert i likestillingsloven (i kraft 01.07.2005).	2) Ot.prp. nr. 35 (2004-2005), BFD. Se også årsrapportens pkt. 7.3.1.		
3) FNs rasediskriminerings-konvensjon (RDK)	3) Gjennomført. RDK inkorporert i ny diskrimineringslov (i kraft 01.01.2006).	3) Ot.prp. nr. 33 (2004-2005), KRK. Se også årsrapportens pkt. 7.4.1.		
4) Torturkonvensjonen (TK)	4) Gjennomført. TK inkorporert gjennom nytt torturforbud i straffeloven (§ 117 a, i kraft 25.06.2004).	4) Ot.prp. nr. 59 (2003-2004), JD v/ Lovavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 4.3.1.		
Norsk tilslutning til MR-konvensjoner og tilbaketrekning av forbehold Tiltak pkt. 4.2.2:				

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
5) Foreta gjennomgang av MR-konvensjoner Norge ikke er part i med sikte på evt. norsk tilslutning.	5) Delvis gjennomført. Tilsutning til FNs fremmedarbeiderkonvensjon ble vurdert på nytt i 2002. Ikke aktuelt med norsk tilslutning nå. Ny vurdering har foreløpig ikke blitt gjennomført med hensyn til Konvensjonen om ikke-anvendelse av foreldeslesfrister for krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten (1968), Konvensjonen om bekjempelse og straff for apartheidforbrytelser (1973) eller Europeisk konvensjon om barns rettigheter (1996).	5) UD v/ Rettsavdelingen.	5) Ikke prioritert.	
6) Vurdere Norges forbehold til MR-konvensjoner med sikte på evt. hel eller delvis tilbaketrekking.	6) Ikke gjennomført.	6) UD v/ Rettsavdelingen	6) Ikke prioritert.	
Forberedelse av lovgivning som reiser MR-spørsmål Tiltak pkt. 4.2.3:				
7) Endre utredningsinstruksen slik at all lovforberedelse vurderes i forhold til relevante MR	7) Gjennomført. Utredningsinstruksen ble endret ved kgl.res. 18.02.2000 (se instruksens punkt 2.3.2 vedr. MR).	7) MOD (tidligere AAD).		
Revisjon av sentral lovgivning i justissektoren Tiltak pkt. 4.2.4:				
8) a) Foreslå ny kriminalomsorgslov. b) Foreslå nye regler på sivilprosessens område. c) Organisere en gjennomgåelse av straffeprosessloven for å vurdere behov for endringer i lys av MR.	8) a) Gjennomført. Ny lov om gjennomføring av straff av 18. mai 2001 nr. 21 (i kraft 01.03.2002). b) Gjennomført. Ny lov om mekling og rettergang i sivile tvister av 17. juni 2005 nr. 90 (forventes å tre i kraft i 2007). c) Delvis gjennomført. Det er ikke foretatt noen generell gjennomgang, men enkeltspørsmål er vurdert. Straffeprosessloven er endret på flere områder. Dette gjelder bl.a. hurtigere straffesaksbehandling, bruk og gjennomføring av varetekt (se også pkt.4.6.5), erstatning etter strafforfølgning, innføring av domstolbehandling av førerkortsaker, vurdering av spørsmål knyttet til erstatning til ofre hvor tiltalte frifinnes for straff (lovendring ikke funnet nødvendig).	8) a) Ot.prp. nr. 5 (2000-2001), JD v/ Kriminalomsorgsavdelingen. b) Ot.prp. nr. 51 (2004-2005), JD v/ Lovavdelingen c) Ot.prp. nr. 66 (2001-2002) (hurtigere straffesaksbehandling, varetektsfengsling i isolasjon mv.), Ot.prp. nr. 77 (2001-2002) (erstatning etter strafforfølgning), Ot.prp. nr. 52 (2002-2003) (domstolsbehandling av tap av retten til å føre motorvogn m.v.), NOU 2000: 33 Erstatning til ofrene hvor tiltalte frifinnes for straff. JD v/ Lovavdelingen		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Evaluerings av regelverket på forsvarrets område Tiltak pkt. 4.2.5:				
9) Arbeidsgruppe vil kartlegge relevante bestemmelser i f.t. Norges MR-forpliktelsene. Regjeringen vil endre regelverket etter behov.	9) Delvis gjennomføring. Enkelte endringer er gjennomført, bl.a. i den militære disiplinærloven Andre regler er vurdert. Tiltaket videreføres som en løpende vurdering.	9) FD v/Fellesavdelingen.	9) Fullstendig gjennomgang har foreløpig ikke vært mulig pga. kapasitetsproblem ifbm. omorganisering av Forsvaret.	
FORVALTNING (Kap. 4.3)				
Oppfølging av internasjonale overvåkningsorganers kritikk og anbefalinger Boks 4.3.1:				
10) Gjennomgå forvaltningens rutinene for oppfølging for å kartlegge evt. behov for forbedringer.	10) Gjennomføres løpende gjennom kontakt med ansvarlig fagdepartement.	10) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
11) Gjennomgå oppfølgingen av alle tidligere anbefalinger.	11) Gjennomføres løpende ifm. utarbeidelse av nye statsrapporter. Ingen samlet gjennomgang foretatt.	11) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
Styrke arb. med rapportene til overvåkningskomitéene Tiltak pkt. 4.3.2:				
12) Gjennomgå hvordan NGO'ene bidrar til norske rapporter til overvåkningskomitéene.	12) Ikke gjennomført, men løpende kontakt med NGO-miljøet om Norges rapportering.	12) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	12) Ikke ansett nødvendig med egen gjennomgang.	Rapportutkast sirkuleres normalt blant det norske NGO-miljøet og SMR, se f.eks. årsrapportens pkt. 4.3.2, 4.5 og 7.4.2. UD mottar og vurderer søknader om økonomisk støtte til skyggerapporter.
13) Avholde seminar om utarbeidelse av rapporter for statsansatte, NGO'er og andre interesserte grupper.	13) Ikke gjennomført.	13) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	13) Ikke ansett hensiktsmessig så lenge reformeringen av rapporteringssystemet ikke er avsluttet.	Initiativ til møte vil bli tatt når rammene for nye rapporteringsrutiner foreligger (antagelig i løpet av 2006/2007).

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Kontaktpersoner for MR Tiltak pkt. 4.3.3.:				
14) Etablere en ordning med MR-kontaktpersoner i hvert dep.	14) Gjennomført. Etablert i 2000 i anledning oppfølgingen av handlingsplanen. Besluttet videreført etter handlingsplanens avslutning i 2005.			
KONTROLLMEKANISMER (Kap. 4.4)				
Adgang til å gjenoppta sak etter behandling i traktatorgan Tiltak pkt. 4.4.2:				
15) Det skal legges frem prop. med forslag om utviding av gjenopptakelsesreglene.	15) Gjennomført. Lovendring i strprl § 391 (i kraft 01.01.2004). Lovendring i tvml § 407 (i kraft 15.06.2001). Lov om mekling og rettergang i sivile tvister 17. juni 2005 nr. 90 § 31-3 (forventet ikrafttredelse 2007).	15) Ot.prp. nr. 70 (2000-2001). JD v/ Lovavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 4.1.1.		
Behandling av begjæringer om gjenopptakelse av straffesaker Tiltak pkt. 4.4.3:				
16) Det skal legges frem prop. med forslag om endringer i behandlingsmåten.	16) Gjennomført. Lovendringene som opprettet gjenopptakel-seskommissjonen for straffesaker trådte i kraft 01.01.2004.	16) Ot.prp. nr. 70 (2000-2001), JD v/ Lovavdelingen. Se også årsrapportens punkt 4.1.4.		
Behovet for fri rettshjelp Tiltak pkt. 4.4.4:				
17) Det skal legges frem St.meld. om fri rettshjelp hvor det bl.a. vil bli drøftet om prioriterte saksområder skal utvides, hvilke krav MR gir vedr. rettshjelp og i hvilken utstrekning rettshjelp bør ytes i saker for konvensjonsorganene.	17) Gjennomført. Som ledd i oppfølgingen av Rettshjelpsmeldingen (St. meld. nr. 25 (1999-2000)) er det nå vedtatt vesentlige forenklinger i lov om fri rettshjelp (i kraft 01.01.2006).	17) Ot.prp. nr. 91 (2003-2004), JD v/ Sivilavdelingen/ Lovavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 4.1.3.		
18) Informasjonstiltak om fri rettshjelp	18) Gjennomføres løpende. Det er utarbeidet brosjyre om ordningen på en rekke språk. Informasjonen er også tilgjengelig på internett og det arbeides med å bruke internett i større grad til å gi opplysninger om ordningen. I tillegg er det utarbeidet et omfattende rundskriv om fri rettshjelp som også er tilgjengelig på internett. I forbindelse	18) JD v/ Sivilavdelingen.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	med den lovrevisjon som nå skal tre i kraft skal det utarbeides ny utfyllende informasjonsbrosjyre. Rundskriv og forskriftsverk vil også bli oppdatert og gjort tilgjengelig på internett.			
Representasjon i domstolene Tiltak pkt. 4.4.5:				
19) Iverksette utredningsarbeid om lekdommerordningen. Nærmere vurdering av bruk av personer med ulik etnisk bakgrunn som lekdommere.	19) Under gjennomføring. Utvalget avga sin innstilling i 2002. Saken er nå under behandling i Justisdepartementet. Proposisjon om lekdommerordningen vil bli fremmet våren 2006.	19) NOU 2002: 11 "Dømmes av likemenn". JD v/ Sivilavdelingen		
20) Prøve ut ordninger med kommunale eldreombud og omsorgsombud.	20) Gjennomført.	20) St. meld. nr. 40 (2002-2003) punkt 7.4 Pasientombudsordningen. HOD		
INFORMASJON, UNDERVISNING OG UTDANNING (Kap. 4.5)				
Grunnskolen og videregående opplæring Tiltak pkt. 4.5.2:				
21) Kartlegge MR-opplæringen i videregående opplæring og iverksette evt. nødvendige tiltak. Vurdere behovet for lignende kartlegging i grunnskolen.	21) Gjennomført. En kartlegging av menneskerettighetsopplæringen ble gjennomført i regi av Læringsssenteret i 2002 (nå Utdanningsdirektoratet). Undersøkelsen ble utarbeidet av Senter for konflikthåndtering og fredsbygging (CCM). Sluttrapport ble levert 05.08.03.	21) UFD.		
22) Tilby valgfagkurs i demokrati og MR (videregående).	22) Gjennomført i 2002.	22) UFD.		Det vil skje en endring her i forbindelse med ny fag og timefordeling for samtlige fag i grunnopplæringen.
23) Gi Nasjonalt læremiddelsenter oppdrag vedr. nettsted om MR på skolenettet.	23) Gjennomført. I 2004 ble det lansert et eget nettsted om menneskerettigheter på Skolenettet, som driftes av Utdanningsdirektoratet. Nettstedet inneholder lenker til eksisterende nettbaserte læringsressursrer rettet mot lærere og	23) UFD. (http://skolenettet.ls.no/)		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	elever i grunnskolen og videregående opplæring. Læringsressursene skal presenteres i en helhetlig sammenheng.			
Høyere utdanning /profesjonsutdanning Tiltak pkt. 4.5.3:				
24) Be Norgesnettrådet legge til rette for MR-etterutdanning.	24) Gjennomført. Løpende fulgt opp f.o.m. 2000. F.o.m. 2003 har UFD gitt tilleggsbevilgning til SMR slik at senteret kan tilby etterutdanning og kurs i menneskerettigheter for fagpersonell i lærerutdanningene. Kursene er særlig rettet mot ansatte i lærerutdanningene på høyskoler og universiteter, men lærere i skoleverket kan gjerne søke.	24) UFD.		
25) Prioritere stipendiatstilling innenfor fagområdet MR ved lærerutdanningen.	25) Gjennomført. To av høyskolene ble i 2001 tildelt stipendiatstillinger på mr-området.	25) UFD.		
26) Be Norgesnettet prioritere etterutdanning MR (lærere).	24) Gjennomføres løpende (f.o.m. 2000). Lærere kan bl.a. søke om deltakelse i etterutdanningskurs ved SMR (se ovenfor tiltak 24).	26) UFD.		
27) Utvikle og koordinere kompetanseutvikling i MR for samfunnsfaglærere.	27) Gjennomføres løpende (f.o.m. 2000).	27) UFD.		
28) Viderutvikle MR-fokus i UD's etterutdanningskurs.	28) Gjennomføres løpende. MR er en sentral del av UKS' utdanningsopplegg. Det tilbys e-læringskurs om MR i samarbeid med SMR.	28) UD v/UKS.		
29) Styrke kunnskap om MR-forpliktelser ved Politihøgskolen og politi/lensmannsetaten.	29) Gjennomføres løpende. Styrking av MR-kunnskap under opplæring og ved arbeid i politi- og lensmannsetaten er et av tiltakene i regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering 2002-2006. Justisdepartementet har utarbeidet rapporten "Forebygging av rasisme og diskriminering i politi- og lensmannsetaten" og konkrete tiltak som følges opp av POD. I tillegg er heftet "Menneskerettigheter i sentrum" distribuert til alle politidistrikt.	29) JD v/ Politivdelingen		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
30) Evaluere Kriminalomsorgens utdanningscenter med sikte på styrking av MR-undervisning.	30) Under gjennomføring. På bakgrunn av rapport fra en arbeidsgruppe ble et notat med forslag til omorganisering av utdanningen av fengselsbetjenter sendt på høring med frist i februar 2005. Arbeidsgruppen foreslår at utdanningen utvides fra 2 til 3 år, og menneskerettigheter er gitt en sentral plass i undervisningen. Saken er nå under behandling i JD.	30) JD v/ Kriminalomsorgs-avdelingen.		
31) Kursmodell om helse og MR i et folkehelseperspektiv.	31) Ikke gjennomført.	31) St.meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge og Innst. S. nr. 230 (2002-2003). HOD	31) Det presenteres ingen planer om kursmodell om helse og MR i St. meld. nr.16. Tiltaket utgår.	
Statlig forvaltning Tiltak pkt. 4.5.4:				
32) Utarbeide informasjonshefte om MR for ansatte i statsforvaltningen.	32) Ikke gjennomført. Ferdigstilt manuskript i januar 2004, men besluttet ikke publisert som et informasjonshefte til statsansatte.	32) UD v/ Seksjon for MR og demokrati	32) Det har vist seg vanskelig å lage et hefte som tilfredstiller de ulike behov for informasjon. Kunnskapsnivået i de berørte deler av forvaltningen er samtidig økende.	Manuskriptet er omarbeidet til en generell innføringsbok om menneskerettigheter. Forfatteren Njål Høstmælingen utgir boken i 2005 på Universitetsforlaget under tittelen "Hva er menneskerettigheter?"
33) Arrangere MR-seminar for statsforvaltningen.	33) Ikke gjennomført.	33) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	33) Seminar var planlagt i tilknytning til distribusjon av informasjonshefte (jfr. tiltak 32).	
34) Styrke Forsvarets kunnskaper om MR.	34) Gjennomføres løpende. MR er inkorporert i undervisningen av relevante grupper personell i sammenheng med undervisningen i internasjonal humanitærrett. Det utvikles tiltak fortløpende for å styrke MR-kompetansen i forsvaret.	34) FD v/ Avdeling for sikkerhetspolitikk.		FD startet i 2004 et prosjekt for å gjennomgå sin undervisning i internasjonal humanitærrett for alle kategori-

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				er personell. I denne forbindelse ser en også på MR- undervisningen. Sluttrapport forventes ferdigstilt før utgangen av 2005.
35) Avholde kurs om MR for alle ansatte i JD.	35) Ikke gjennomført. Egne kurs for ansatte i JD er ikke gjennomført.	35) JD v/ Plan- og administrasjonsavdelingen	35) JD er omorganisert og betydelig redusert i antall ansatte. Det anses derfor ikke hensiktsmessig med egne kurs for JD-ansatte.	Ansatte i Justisdepartementet har anledning til, og oppfordres til, å delta på eksterne kurs.
36) Videreføre ordning med kurs om flyktningrett for UDIs ansatte.	36) Gjennomføres løpende. Ansatte i KR, UDI og UNE kan ta spesialfaget flyktningrett ved Universitetet i Oslo. Dette gjennomføres løpende etter behov og kapasitet. Det er opp til hver enkelt etat å tilrettelegge for at de ansatte skal ha mulighet til å gjennomføre spesialfaget.	36) KR.		
37) Gjennomføre egne kurs for JDs utlendingsavdeling.	37) Gjennomført, bl.a. høsten 2000. Fra 01.01.2001 ble klagesaksbehandlingen i utlendingsaker overført fra JD til Utlendingsnemnda (UNE).	37) JD		UNE har utpekt egne MR-rådgivere i de enkelte seksjonene i juridisk avdeling.
38) Gj.føre opplæringsprogram for ansatte som behandler asylsøknader	38) Gjennomføres løpende. UDI og UNE har egne opplæringsprogrammer for både nyansatte og erfarne saksbehandlere.			
Dommere Tiltak pkt. 4.5.5:				
39) Påse at Etterutdanningsrådet fortsetter å prioritere MR.	39) Gjennomføres løpende. Kompetanse-utvalget for dommere (tidligere Etterutdanningsrådet) arrangerer årlige kurs i menneskerettigheter og EMK, herunder studieturer til Den europeiske menneskeretts-domstol.	39) Domstoladministrasjonen.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Advokater Tiltak pkt. 4.5.6:				
40) Gjøre MR til en del av advokatkurset.	40) Gjennomført. Menneskerettighets-spørsmål er integrert i det obligatoriske advokatkurset bl.a. i undervisningen og oppgavene i sivilprosess og straffeprosess. Både metode og enkelte rettigheter berøres. Som ledd i etter- og videreutdanningen arrangeres det kurs i MR hvert semester.	40) JD v/ Sivilavdelingen		
Kunnskapsgrunnlaget Tiltak pkt. 4.5.7:				
41) Etablere tverrfaglig og tverrsektorielt forskningsprogram om MR i Norge.	41) Ikke gjennomført.	41) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	41) Det har vist seg for kostnadskrevende å etablere et slikt program. MR-forskning er sterkt økende innenfor relevante fag.	
42) Øke grunnbevilgningen til IMR (nå SMR) gradvis for å styrke senterets rolle i kunnskapsbygging om MR i Norge.	42) Gjennomført. Grunnbevilgningen til SMR ble økt med kr. 500.000 i 2000.	42) UFD.		
Nasjonal institusjon for MR Boks 4.4:				
43) Gi ressurser til IMR (nå SMR) slik at senteret får status som nasjonal institusjon (NI); utrede hvilke oppgaver NI skal ha.	43) Gjennomført. I statsbudsjettet for 2001 ble det avsatt 3,5 mill. kr. til opprettelse av nasjonal institusjon; mandat for institusjonen fastsatt ved kgl. res.. 21.09.01; budsjettrammen for instituttet ble økt med ytterligere 1,5 mill. kr. i 2002	43) Kgl. res. av 21.09.2001 (saksnr. 01/1269). UFD og UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
Info og holdningsskapende arbeid Tiltak pkt. 4.5.8:				
44) Gjennomføre en markering hvert tredje år på et avgrenset MR tema for å skape engasjement og bevisstgjøring omkring MR.	44) Ikke gjennomført.	44) UD v/ Seksjon for presse, kultur og informasjon	44) Innen informasjonsvirksomheten har fokus siden 2004 vært rettet mot tusenårsmålene, som inkluderer MR.	Det gjennomføres løpende andre aktiviteter hvor MR står sentralt.

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
45) Utvikle infotiltak om MR med bruk av ny teknologi og audio-visuelle virkemidler, bl.a. prod. av barne- og ungdomsprogrammer på TV.	45) Delvis gjennomført. Støtte gitt til UNIVISJON (UiBs mediaenhet) med tilbud overfor videregående skoler. "	45) UD v/ Seksjon for presse, kultur og informasjon.		Våren 2005 ble det lansert nye nettsider om menneskerettigheter på UD's sider på ODIN (http://www.dep.no/ud/norsk/tema/mr/).
46) Satse på årlige etterutdanningskurs for lærere, journalister og bibliotekarer for å styrke det langsiktige informasjonsarbeidet om MR i det norske samfunn.	46) Ikke gjennomført.	46) UD v/ Seksjon for presse, kultur og informasjon	46) Ikke ansett hensiktsmessig.	Det er etablert støtteordninger for årlige tildelinger fra UD til reiser for journalister og personer under lærerutdanning.
47) Tilby årlig kurs og studiereise for journalister i samarbeid med Institutt for journalistikk.	47) Gjennomført. Samarbeidet med Instituttet har bl.a. omfattet pressereiser til utviklingsland. Se også tiltak 46.	47) UD v/ Seksjon for presse, kultur og informasjon		
48) Styrke MR-kompetansen ved mediehogskoler i Norge og i prioriterte samarbeidsland.	48) Gjennomført. Arbeidet ved Agder DH og Høyskolen i Oslo og FN-sambandet på dette feltet støttes.	48) UD v/ Seksjon for presse, kultur og informasjon		Norge har inviteret media fra Sør til Norge for deltagelse på seminar om MR og frie media i utviklingsland i oktober 2005.
49) Opprette en MR-pris for journalister.	49) Under gjennomføring. Statutter er vedtatt og jury oppnevnt. Første prisutdeling vil bli foretatt i 2006.	49) KKD		Ifølge statuttene skal prisen deles ut hvert annet år.
50) Opprette en MR-pris for filmsektoren.	50) Gjennomført. Prisen ble delt ut for første gang i 2004, i regi av Norsk film-institutt.	50) KKD		Ifølge statuttene skal prisen deles ut hvert annet år.
51) Gi en database om sensur og ytringsfrihet i anledning åpningen av Alexandria-biblioteket i Egypt.	51) Gjennomført. Databasen ble overlevert Biblioteket i Alexandria mai 2003. Biblioteket i Alexandria har lenke til databasen på sine internett-sider. Norge gir driftsstøtte til databasen gjennom Norsk Bibliotekforening ut 2005.	51) KKD. Databasens nettadresse: www.beaconforfreedom.org . Her er det også kontaktinformasjon med mer.		KKD vil vurdere eventuell videre støtte fra og med 2006.

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
52) Undersøkelse om hvordan samer oppfatter den tospråklige service i offentlig sektor.	52) Gjennomført. Rapport publisert i 2002.	52) "Tospråklig tjenesteyting – brukerundersøkelse i forvaltnings-området for samelovens språkregler", NIBR 2002:17. KRD.		
53) Kartlegge hvordan info fra statlige myndigheter til samer fungerer.	53) Gjennomført. Rapport publisert i 2001.	53) "Kartlegging av utredning av offentlige samiske informasjons-tjenester", Nordisk samisk institutt nr. 1/2001. KRD		
54) Øke støtten til frivillige infotiltak om MR.	54) Gjennomført. FN-sambandet, UNICEF og ILOs arbeid støttes direkte fra UD. Støtte mottas også gjennom Fredsbevilgningen., RORGene og Nord/Sør bevilgningen via Norad.	54) UD v/ Seksjon for informasjon og presse		
SÆRSKILTE SATSNINGSOMRÅDER (kap. 4.6)				
Diskriminering og rasisme				
Tiltak pkt. 4.6.1:				
55) Ny lov om introduksjons-ordning for nyankomne innvandrere.	55) Gjennomført (i kraft 01.09.2003).	55) Ot.prp. nr. 28 (2002–2003) om introduksjonsloven, samt KRDs nettside om "Introduksjonsprogram" (odin.dep.no/krd/norsk/tema/integrering/016101-990011/dok-bn.html). KRD		
56) Evaluere Handlingsplan for rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statlig sektor. Evalueringen skal danne grunnlag for en rullering av planen.	56) Delvis gjennomført. Evaluering utarbeidet av SINTEF (Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høyskole) i 2002 i samarbeid med det tidligere AAD. Besluttet å ikke utarbeide ny handlingsplan.	56) MOD.	56) Evalueringen anbefalte iverksettning av konkrete tiltak fremfor utarbeidelse av ny plan.	Regjeringen la i 2002 fram Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002–2006), se årsrapportens pkt. 7.4.3.
57) Evaluere tilskuddsordningene til frivillig virksomhet mot rasisme og diskriminering	57) Gjennomført.	57) "Evaluering av tilskudd til landsdekkende innvanderorganisasjoner", Statskonsult, Rapport 2000:5. KRD		
58) Løpende evaluere SMED	58) Gjennomført.	58) "SMED underveis – En prosessevaluering av Senter mot etnisk diskriminering", Institutt for kriminologi og retts sosiologi, UiO, Skriftserie nr. 75/2003. Se også årsrapportens pkt. 7.1. KRD		
59) Analysere valgdeltakelse ved siste kommunevalg blant personer med innvandrerbakgrunn.	59) Gjennomført.	59) "Innvandrere og lokalvalget 1999", Karl-Erik Kval og Tor Bjørklund, ISF nr. 2:2001. KRD		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Ny lov mot etnisk diskriminering Boks 4.5:				
60) Utarbeide ny lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv.	60) Gjennomført.	60) Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) om diskrimineringsloven. Se årsrapportens pkt. 7.5.1.		
61) Kartlegging av evt. diskriminerende praksis ved grensekontroll (SMED)	61) Foreløpig ikke gjennomført.	61) Senter mot etnisk diskriminering (SMED).	61) Kartleggingen bør fortrinnsvis gjennomføres av forskere. SMED har hittil ikke lyktes med å finne relevante sam-arbeidspartnere i forskningsmiljøet.	
62) Evaluere systemet for godkjenning av utenlandsk utdanning.	62) Gjennomført. Nasjonal database for godkjenning av utenlandsk utdanning ble operativ våren 2002. 01.01.03 ble det opprettet et eget uavhengig statlig organ for kvalitet i høgre utdanning, NOKUT, med myndighet bl.a. til å gi studenter med utenlandsk utdanning en generell godkjenning av deres kompetanse. NOKUT har fått midler til et pilotprosjekt med sikte på å lette saksbehandling-en i slike saker. NOKUT har gjennomført prosjektet og rapporterte i 2004 til UFD. Departementet arbeider nå videre med den aktuelle problemstillingen.	62) UFD.		
Det samepolitiske feltet Tiltak pkt. 4.6.2				
63) Overføre myndighet til Sametinget.	63) Gjennomført. Sametinget har bl.a. fått overført myndighet når det gjelder samiske kulturtiltak, språk, kulturminnevernarbeid og bruk av det samiske flagget. Det er etablert en arbeidsgruppe med representanter fra Sametinget og KRD som skal utarbeide et felles dokument med forslag til hvordan en kan gjennomføre konsultasjoner mellom Sametinget og Regjeringen.	63) Ot.prp. nr. 34 (2002–2003). Se også årsrapportens pkt. 7.7.2. KRD.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
64) Følge opp NOU 1997:4 Naturgrunnlaget for samisk kultur (om retten til og forvaltningen av land og vann i Finnmark).	64) Gjennomført. Etter konsultasjoner mellom Stortingets Justiskomiteé og Sametinget ble et revidert forslag til ny Finnmarkslov vedtatt i juni 2005. Det tas sikte på ikrafttredelse av reglene om Finnmarkseiendommen i løpet av andre kvartal 2006, og i ikrafttredelse av reglene om kommisjonen og domstolen 1. januar 2007.	64) Ot.prp. nr.53 (2002-2003), Innst. O. nr. 80 (2004-2005), Besl. O. nr. 77(2004-2005), JD v/ Lovavdelingen. Se også årsrap-portens pkt.7.7.3.		
65) Nedsette Samerettsutvalget på nytt	65) Gjennomført. Samerettsutvalget ble nedsatt på nytt 01.06.2001. En utredning vedrørende rettsforholdene sør for Finnmark ventes ved årsskiftet 2006-2007.	65) JD v/ Lovavdelingen		
66) Bidra til kunnskapsutvikling om info og språk.	66) Gjennomføres løpende. KRD gjennomførte en satsing i 1999 og 2000. Det er siden 2002 brukt nok 2,5 mill. pr. år til språktiltak, holdnings-skapende tiltak og samisk IT-utviklingstiltak.	66) Statsbudsjettet 2005, kap. 541, post 72. Se også årsrapportens for øvrig årsrapportens pkt. 7.7.1. KRD		
67) Styrke samiske kvinners stilling innen reindriften.	67) Gjennomført. LMD følger opp KRDs satsing gjennom reindrifftsavtalen. En arbeidsgruppe nedsatt av Landbruksdepartementet for å vurdere kvinnenes stilling i reindriften, avla sin rapport i november 2004. Formålet er å få en mer målrettet likestillingspolitikk i reindriften.	67) KRD		
68) Utarbeide temahefte om samiske barns og ungdoms oppvekstvilkår for å styrke kommunenes kompetanse.	68) Gjennomført. Heftet "Samisk oppvekst – om tilbud til samiske barn og ungdom" ble utgitt av BFD og Sametinget og distribuert til landets kommuner våren 2004.	68) BFD. Se også årsrapportens pkt. 7.7.5.		Kompetanseoversikt over fag-miljøer med barnevernfaglig og samisk kulturkompetanse ble utgitt 2001.
69) Ta hensyn til den samiske befolkningen i fastlege-reformen.	69) Gjennomført	69) Ot.prp. nr. 99 (1998-99) kap. 6.9; fastlegeforskriften § 15. HOD	69) Norges forskningsråd har som en del av fastlegevalueringen finansiert et pågående prosjekt bl.a. i samisk-talende	

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
			kommuner i Finnmark. Forventes ferdig innen utgangen av 2005.	
Kompetansesenter for urfolks rettigheter Boks 4.6:				
70) Opprette kompetansesenter for urfolksrettigheter.	70) Gjennomført i 2003.	70) Senterets nettsider: www.galdu.org/norsk/ . Se også årsrapportens 7.8.4. KRD		
Nasjonale minoriteter Tiltak pkt. 4.6.3				
71) Fremlegge St meld om nasjonale minoriteter.	71) Gjennomført i 2000.	71) St.meld. nr. 15 (2000–2001) om nasjonale minoriteter. KRD		
72) Videreføre ordningen med tilskudd til nasjonale minoriteter.	71) Gjennomføres løpende	72) KRDs Rundskriv H-26/04 og Statsbudsjettet 2005, kap. 526, post 70. KRD		I 2004 ble romani-folkets fond opprettet. Avkastningen av 75 mill. kr skal brukes til kulturformål. Se årsrapportens pkt. 7.5.3.
Asyl og utlendingsrett Tiltak pkt. 4.6.4:				
73) Oppmyke reglene for familiegjenforening	73) Gjennomført gjennom diverse endringer i 2000.	73) KRD		
74) Fremlegge St meld om oppmyking av arbeidsinnvandring.	74) Delvis gjennomført gjennom lovendringer siden 2000. Ikke fremmet eget St.meld., men det er levert flere stortingsdokumenter på området.	74) St.meld. nr. 16 (1999–2000), Ot.prp. nr. 96 (2000–2001), St.meld. nr. 19 (2003–2004), Ot.prp. nr. 44 (2003–2004) mv.). KRD		
75) Gjennomgå i 2001 erfaringer med oppmykingen av asyl- og flyktningepolitikken.	75) Gjennomført.	75) KRD		NOU 2004: 20 Ny utlendingslov ble sendt på høring 23.12.04 (se årsrapportens pkt. 7.8.1). Noen prioriterte tiltak vil bli innarbeidet i gjeldende utlendingslov (bl.a. tiltak som skal beskytte utenland-

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				ske personer som søker om visum og oppholdstillatelse for familieetablering mot overgrep fra referansepersonen i Norge, og tiltak mot tvangsekteskap).
76) Styrke barns stilling i asylsaker	76) Gjennomført. Det er innført bestemmelser om at barn skal høres i asylsaker, jf. utlendingsforskriften § 55a..	76) KRD		
77) Ferdigstille prosjekt for å utvikle modeller for kommunenes arbeid med enslige mindreårige flyktninger.	77) Gjennomført. KRD nedsatte i 2002 en interdepartemental arbeidsgruppe som skulle se på modeller for styrket oppfølging av enslige mindreårige. Arbeidsgruppen vurderte alternative mottaks- og bosettingsmodeller for enslige mindreårige, bedre oppfølging av enslige mindreårige som bor hos slektninger og en vergeordning for enslige mindreårige som kan erstatte eller komme i tillegg til dagens vergeordning. Forslagene ble sendt på høring i 2003 og KRD er hovedansvarlig for oppfølgingen.	77) Rapporten "Enslige flyktninger – kollektive erfaringer. Kommunenes arbeid med enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere" ble utarbeidet av SINTEF-IFIM og utgitt i 2002 på bakgrunn av prosjektet. BFD og KRD		BFD utarbeidet i 2002 et rundskriv (Q-17/2004) som presiserer den kommunale barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige i asylmottak osv. Det er lovfestet i barnevern-loven at kommunene har en plikt til å vurdere den enkelte enslige mindreåriges behov og tilby egnede tiltak.
78) Ferdigstille kartleggingsprosjekt vedr. situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger med ti års botid i Norge.	78) Gjennomført. Rapport ble utgitt i 2002.	78) "Barn i bevegelse – Om oppvekst og levekår for enslige mindreårige flyktninger" av Ketil Eide (HiTelemark). BFD		
79) Gjennomgå administrative og økonomiske sider av tilskudd til kommunenes bosetting av enslige mindreårige.	79) Gjennomført. Rapporten fra ECON ble utgitt i 1999. BFD presiserte i et brev av 2000 til kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn at det ytes statsrefusjon for utgifter til kommunale barneverntiltak. I tillegg mottar kommunene over BFDs budsjett et særskilt tilskudd i forbindelse med bosetting av	79) "Kommunenes kostnader ved bosetting av enslige mindreårige", ECON 1999 (rapport 76/99). BFD		BFD vil i 2005 ta initiativ til bl.a. en vurdering av om de økonomiske ordningene fungerer slik målet med ordningene er (rask bosetting i gode

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	enslige mindreårige. Tilskuddet er i 2005 på kr 99 700,- per år per barn til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år. Tilskuddet er hjemlet i lov om barneverntjenester § 9-8. SIN-TEF-IFIM rapporten fra 2002 (jf. tiltak 77) konkluderte for øvrig med at kommunene var relativt fornøyde med de økonomiske ordningene			og individuelt tilpassede bo- og omsorgstiltak).
80) Utarbeide håndbok for ansatte i kommunene	80) Gjennomført. Håndbok for kommunene om arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger ble utgitt i 2001.	80) BFD		
81) Gjennomføre ny asylintervjuordning.	81) Gjennomført. Den nye ordningen ble innført i 2000 ved overføring av ansvaret for asylintervju fra politiet til UDI.	81) KRD		
82) Etablere Utlendingsnemda (UNE).	82) Gjennomført. UNE ble etablert i 2001.	82) UNEs nettsider: www.une.no KRD.		
83) Etablere utlendingsinternat for utlendinger med usikker identitet.	83) Gjennomført i 2003. I dag finnes det et internat på Trandum.	83) Utlendingsloven § 37d. KRD		
Varetekt og tidsforløpet i straffesaker Tiltak pkt. 4.6.5:				
84) Forkorte behandlingstiden for straffesaker i samsvar med forslag fra nedsatte arbeidsgrupper.	84) Gjennomført. Siden 1999-2000 har det vært en merkbar forbedring av saksbehandlingstiden og reduserte restanser, særlig i Oslo. JD og POD har bl.a. satt fokus på effektivisering av straffesaksbehandling gjennom pålegg i disponeringsskriv. Det forberedes en Ot.prp. om ulike typer tiltak for hurtigere straffesaksbehandling. Proposisjonen antas å kunne fremmes i 2006.	84) JD v/ Lovavdelingen og Politivdelingen.		
85) Vurdere endringer i rettergangslovgivningen.	85) Gjennomført. Det er foretatt en rekke endringer i straffeprosessloven for å sikre hurtigere straffesaksbehandling. Ytterligere lovendringer er under utredning, jf. tiltak 84).	85) Ot. prp nr. 66 (2001-2002) hurtigere straffesaksbehandling, varetektsfengsling i isolasjon mv., Rundskriv G16/02 Nye regler om hurtigere straffesaksbehandling og varetektsfengsling i isolasjon m.m. Rundskriv G 13/02 Lang saksbehandlingstid		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
		i straffesaker – kravet til effektivt nasjonalt rettsmiddel i EMK artikkel 13. JD v/ Lovavdelingen og Politiavdelingen.		
86) Utvikle STRASAK (straffesakregisteret) som eget styrings- og rapporteringsverktøy.	86) Gjennomført. Endringer i STRASAK ble iverksatt høsten 2002, slik at man lettere kan ha oversikt over tidsperspektivet i saksbehandlingen og hvor forsinkelsene ligger.	86) JD v/ Politiavdelingen		
87) Løpende evaluere situasjonen for varetektsfengslede og vurdere behov for å gjennomføre tiltak eller lovendringer.	87) Gjennomført. Det er vedtatt endringer i 2002 bl.a i reglene vedrørende isolasjon.	87) Rundskriv G16/02 Nye regler om hurtigere straffesaksbehandling og varetektsfengsling i isolasjon m.m. JD v/ Lovavdelingen og Politiavdelingen		
88) Utarbeide infohefte om rettighetene til personer som er pågrepet.	88) Gjennomført. Veiledningen "Orientering om dine rettigheter i straffesaken" ble utarbeidet i 2001 og gir informasjon bl.a. om retten til dokumentinnsyn, retten til ikke å bidra til egen domfellelse og retten til forsvarer etter eget fritt valg.	88) JD		
Sosial- og helseomsorg Tiltak pkt. 4.6.6:				
89) Utarbeide forskrifter til de nye helselovene, bl.a. vedrørende reglene for bruk av tvang i psykiatrien.	89) Gjennomføring pågår.	89) HOD.		Egen handlingsplan for å redusere bruk av tvang blir lagt frem høsten 2005.
90) Evaluere og evt. revidere lov om psykisk helsevern.	90) Gjennomføringen pågår. Høringsnotat sendt ut i juni 2005.	90) HOD. Se også årsrapportens pkt. 6.2.1.		
91) Etablere dialog med alle involverte for felles forståelse av reglene om bruk av tvang.	91) Gjennomføres kontinuerlig. HOD er i løpende dialog med bruker-organisasjoner, profesjons-organisasjonene og tjenestene	91) HOD.		
92) Utarbeide verktøy for bruk av sammenlignbar statistikk over bruken av tvang i norsk psykiatri.	92) Gjennomført. SAMDATA om psykisk helsevern utarbeides årlig av SINTEF Unimed på oppdrag fra HOD.	92) HOD.		
93) Fremlegge Ot. prp. om særreaksjonsreformen (forvaring trer istedet for sikring).	93) Gjennomført. Ot.prp. ble fremmet 09.03.2001. Reformen trådte i kraft 01.01.2002.	93) Ot.prp. nr. 46 (2000-2001) Om lov om endringer i straffeloven og i enkelte andre lover (endring og ikraftsetting av straffrettslige utilregnelighetsregler og særreak-		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
		sjoner samt endringer i straffeloven §§ 238 og 239). JD.		
94) Styrke fengselsvesenets tilbud til psykotiske innsatte.	94) Gjennomføring pågår. Kriminalomsorgen har etablert et eget tilbud for forvaringsdømte (jfr. tiltak 93) ved Ila fengsel. Anstalten er bygd om til flere små avdelinger med større areal pr. innsatt, større personaltetthet og bedre aktivitetstilbud. Det arbeides også med planer om å etablere en ressursavdeling ved Trondheim kretsfengsel	92) JD v/ Kriminalom-sorgsavdelingen i samarbeid med HOD.		RHFene er i bestillingsdokumentet for 2005 bedt om å sørge for at det inngås avtaler med fengslene for å sikre bedre helse-tjenester inn i fengslene.
95) Styrke behandlingstilbudet til innsatte med psykiske lidelse	95) Gjennomføring pågår.	95) HOD.		En del av opptrappingsplanen for psykisk helsearbeid pågår frem til 2008.
96) Vurdere endring av regler om tvang ved behandling av rusmiddelmisbrukere	96) Gjennomført. Nye regler i kapittel 5 i forskrift til lov om sosiale tjenester trådte i kraft 01.01.2000.	96) HOD		
97) Sørge for ikrafttredelse av pasientskadeloven.	97) Delvis gjennomført. Pasientskadeloven trådte i kraft 01.01.2003, men loven er per oktober 2005 ikke trådt i kraft for den private helsetjeneste.	97) HOD		
98) Styrke rettssikkerheten og likebehandling for personer som lever av sosial- og trygdeytelser og stimulere til økt bruk av vilkår.	98) Gjennomført. Staten ga i 2001 ut veiledende retningslinjer for utmåling av stønad til livsopphold etter sosialtjenestelovens § 5-1 tredje ledd. Formålet med retningslinjene er å bidra til en mer ensartet utmålingspraksis i kommunene og større likhet i utmålt stønad for like stønadstilfeller. I 2001 oppfordret Regjeringen kommunene gjennom rundskriv til å øke bruk av vilkår i forbindelse med økonomisk sosialhjelp, med det mål at den enkelte skal bli mest mulig selvhjulpne og i stand til å sørge for seg selv ved eget arbeid.	98) Rundskriv I-34/2001 og tilleggsrundskriv U-2/2004. ASD.		
99) Innføre ordningen med serviceerklæringer i trygde-etaten i alle alndets fylker.	99) Gjennomført. Serviceerklæringer er innført i 2000 i alle ledd i trygdeetaten.	99) ASD		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
100) Redusere svartiden i trygdeetaten.	100) Gjennomført. Det arbeides kontinuerlig med å korte ned svartiden ytterligere.	100) ASD.		
Funksjonshemmede Tiltak pkt. 4.6.7:				
101) Bedre tilgang til hjelpemidler for funksjonshemmede.	101) Gjennomført. Bedre kvalitet i hjelpemiddelformidlingen er et løpende arbeid i Rikstrygdeverket.	101) ASD		
102) Ytterligere redusere saksbehandlingstiden i Trygderetten.	102) Gjennomføring pågår. De oppsatte målkriteriene ble nesten oppnådd i 2004. Det arbeides kontinuerlig i Trygderetten for å bedre saksbehandlingstiden ytterligere.	102) ASD. Se årsrapportens pkt. 6.1.1.		
103) Vurdere om funksjonshemmedes rettigheter er godt nok tatt vare på og om rettighetslovgivning kan være hensiktsmessig.	103) Gjennomføring pågår.	103) NOU 2001:21 Fra bruker til borger ble fulgt opp i St.meld.nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer. I 2002 ble "Syseutvalget" oppnevnt for å utrede behovet for en styrking av det rettlige vernet mot diskriminering av funksjonshemmede. I mai 2005 la utvalget frem NOU 2005:8 "Likeverd og tilgjengelighet. Se også årsrapportens pkt. 7.5.6. ASD.		
104) Etablering ordning med brukerstyrt personlig assistent for utviklingshemming.	104) Gjennomført. Lovendring foretatt med virkning fra 2000.	104) HOD		
105) Følge opp praktiseringen av regler vedrørende tvang ovenfor personer med psykisk utviklingshemming.	105) Gjennomført. Sluttrapport fra den rådgivende gruppen som fulgte praktiseringen av loven ble offentliggjort i 2002.	105) HOD		
106) Evaluere funksjonshemmedes muligheter for høyere utdanning og behov for evt. tiltak for å styrke disse.	106) Gjennomføres løpende Brukerforum for funksjonshemmede og høyere utdanning ble opprettet i 2000. Samme år ble avsatt 2 mill. kr. tiltak på lærestedene. I 2004 ble det avsatt 3 mill. til en kartlegging av den fysiske tilgangen til universiteter og høyskoler i 2004.	106) St.meld. nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmedes barrierer. "Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne (2002)". Se også årsrapportens pkt. 7.5.2. UFD.		
107) Kartlegge mangler ved nåværende ordninger for grunnstønadsmottakere	107) Gjennomført. Det har vært nedsatt en arbeidsgruppe bestående av SOS, HD, SHDir og RTV. Denne arbeidsgruppen avleverte sin rapport 26. april 2002.	107) ASD		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
108) Utarbeide fagbok for omsorgspersoner for å oppdage og forebygge seksuelle overgrep mot funksjonshemmede barn og unge.	108) Gjennomført. Boken "Seksuelle overgrep mot barn" ble skrevet av Marit Hoem Kvam og utgitt i 2001 på Universitetsforlaget.	108) BFD		
109) Utarbeiding og iverksetting av kompetanseplan for å forebygge seksuelle overgrep mot funksjonshemmede barn.	109) Delvis gjennomført. Kompetanseoppbyggingsprosjekt ble utarbeidet og gjennomført i fylkene i 2000-2002.	109) BFD		
110) Følge opp Handlingsplanen for sysselsetting av funksjonshemmede (1998-2001).	110) Gjennomført. Arbeidet videreføres blant annet gjennom oppfølgingen av tiltaksplan for å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne til offentlig sektor.	110) MOD. Se også årsrapportens pkt. 7.5.4.		
111) Utrede behov for endringer i regelverket for tjenesteyting til demente.	111) Gjennomført.	111) Se årsrapportens pkt. 6.2.2. HOD		
112) Fortsette å utrede spørsmål vedr. dementes rettsikkerhet.	112) Gjennomføring pågår. Høringsnotat vedrørende helsehjelp til pasienter uten samtykke-kompetanse sendt ut 11. mars 2005.	112) HOD. Se også årsrapportens pkt. 6.2.2.		
Barn Tiltak pkt. 4.6.8:				
113) Følge opp satsingen på prosjektet Barn i Fokus.	113) Gjennomført. Infomateriell til barn og unge om barnekonvensjonen ble sendt ut til landets kommuner, skoler, asylmottak m.m. i 2000. Prosjektet "Livet under 18" ble gjennomført i 2003. Infohefte om barnekonvensjonen ble distribuert til kommunene vinteren 2005.	113) BFD. Se også årsrapportens pkt. 8.2.		
114) Starte et forskningsprosjekt vedr. hjelpeapparatets praksis og kompetanse for samtaler med barn.	114) Gjennomført.	114) Rapporten "Et barnevern med lydhørhet for barnet" ble utarbeidet av Agnes Andenæs og utgitt i NOVA Skriftserie i 2000 (5/00). BFD		
115) Vurdere endringer i ordningen med barnets talsperson.	115) Under gjennomføring. BFD er i 2005 i ferd med å utarbeide forskrifter til barnevernloven som i større grad enn i dag sikrer at talspersonen skal være talerør for barnet.	115) BFD		
116) Vurdere forslagene fra utvalget om saksbehandlingsreglene i barnefordelingssaker.	116) Gjennomført. Fulgt opp i form av endringer i et nytt kapittel 7 i barneloven (i kraft 01.04.2004).	116) Ot.prp. nr. 29 (2002-2003) Om lov om endringer i barneloven mv., Veileder Q-15/2004 Om saksbehandlingsregler i barne-		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
		fordelingsaker for domstolene og høring av barn. BFD har også utarbeidet faktaark om lovendringene som er tilgjengelig fra BFDs nettside vedr. lovendringen. BFD.		
117) Utarbeide brosjyre om barnets rett til å bli hørt i barne fordelingsaker.	117) Gjennomført. Brosjyrene "Hva med min mening da?" (Q- 1070) som retter seg mot barn, og "Barn og sam-livsbrudd" som retter seg mot foreldrene" (Q-1069), ble utgitt av BFD i 2004.	117) BFD		
118) Utarbeide infomateriale om rutiner ved mistanke om overgrep mot barn.	118) Gjennomført. Veileder for utarbeidelse av plan for krisehåndtering ble utarbeidet av BFD og UFD i 2002.	118) BFD/UFD 2002, Q-1047: "Mistanke om ansattes seksuelle overgrep mot barn".		
119) Iverksette den norske oppfølgingsplan etter Verdens-kongressen mot kommersiell seksuell utnyttning av barn.	119) Gjennomført. I 2001 ble det gjennomført tverretattlig kurs om mindreårige som selger sex og barnepor-nografi i regi av HiO og Pro-senteret. Rapporter: "Internasjonal handel med barn og mindreårige for seksuell utnyt-telse i Norge" av Astrid Renland (ECPAT) og Redd Barna (2001). "Sex for kjærlighet eller skyggebilder av kjær-lighet" av Kristinn Hegna og Willy Pedersen (NOVA-5/2002). "Ansvar i grenseland – 16-åringers forståelse av utnyttning" av Ingrid Smette (NOVA 13/2004). "Bytte, kjærlighet, overgrep" av Willy Pedersen og Camilla J Larsen (NOVA 10/2005)-	119) Rapporten "Implementation in Norway - Plan for following up the first World Congress in Stockholm in 1996 against commercial sexual exploitation of children" fra 2001. redegjør for gjennomførte tiltak. BFD		
120) Se på nytt på spørsmålet om barn bør få rett til å få vite om sitt biologiske opphav.	120) Gjennomført. Bioteknologiloven er endret, slik at sæddonors anony-mitet nå er opphevet (i kraft 01.01.04).	120) St. meld. nr. 14 (2001-2002) Evaluering av lov om medisinsk bruk av bioteknologi. Innst. S. nr. 238 (2001-2002). Se også årsrap-portens pkt. 8.5. HOD.		
121) Gå gjennom og vurdere ulike handlingsprogram-mer i arbeidet mot vold og mobbing.	121) Gjennomført. Manifest mot mob-bing 2002-2004 ble evaluert av Rogalandsforskning i 2004. BFD bevil-get 1 mill. kr. til arbeid mot mobbing ifritidsmiljøene i 2004. 8. juni 2005 ble et nytt Manifest mot mobbing for peri-oden 2005 – 2007 undertegnet. I for-hold til fritidssektoren vil BFD støtte	121) BFD		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	arbeid mot mobbing i regi av frivillige-barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber, og søke å skape møteplasser og konferanser om fritidstiltak og oppvekstmiljø for barn og unge.			
122) Lage en plan for hjelpeapparatets og asylmottakenes behandling av barn med krigsopplevelser.	122) Under gjennomføring. BFD har fra 1999-2004 gitt midler til Senter for Krisepsykologi til familiesamlinger i asylmottak. BFD ønsker å videreføre dette tiltaket i samarbeid med andre departementer. Kommunal- og regional-departementet har nedsatt en arbeidsgruppe som i 2005 har vurdert tiltak for barn i asylmottak med tanke på å styrke deres psykiske helse. Anbefalingene fra arbeidsgruppen vil bli vurdert og fulgt opp i KR, BFD, UDI, UFD osv. Det er foreslått å videreføre tilbudet om foreldreveiledning og samtalegrupper.	122) BFD		
123) Tilby foreldreveiledning i asylmottakene.	123) Gjennomført. Se tiltak 122.	123) BFD		
124) Utarbeide infomateriell for ansatte i helse- og sosialtjeneste, barnevern, barnehager og skoler om barn med krigsopplevelser.	124) Delvis gjennomført. Ansatte i i helse- og sosialtjenesten har deltatt i opplæring i forbindelse med familiesatsingen omtalt vedr. tiltak 122.	124) BFD		
125) Tilby lærere opplæring vedr. barn med krigsopplevelser.	125) Gjennomført. I henhold til nye rammeplaner for lærerutdanningene fastsatt i 2003 skal lærerutdanningene "...hjelp studentene til å takle situasjoner der barn og unge opplever dødsfall, krig, seksuelle overgrep eller andre kriser som krever særskilt omsorg og tiltak fra lærerens side".	125) UFD		
126) Etablere internettbasert infosystem med rettighetsinformasjon og annen relevant info for barn og unge.	126) Gjennomført. Nettportalen Ung.no ble åpnet i 2003.	126) BFD		SAFT ble opprettet i 2003 som et kryss-europeisk pro-sjekt for å øke kunnskapen om trygg bruk av Internett for barn og unge. Statens film-tilsyn er både

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				nasjonalt og internasjonalt koordineringsorgan.
Kvinner Tiltak pkt. 4.6.9:				
127) Endre likelønnsbestemmelsen slik at lik lønn gis for arbeid av lik verdi på tvers av faggrenser/ tariffavtaler.	127) Gjennomført. Endring i likestillingsloven § 5 (likelønnsbestemmelsen) (i kraft 01.01.2003).	127) Ot. prp. nr 77 (2000-2001). BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen		
28) Åpne for mer radikale former for positiv særbehandling ved opptak til utdanning.	128) Gjennomført. Endring i likestillingsloven § 6 (i kraft 01.01.2003).	128) Ot. prp. nr 77 (2000.2001). BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen		
129) Gi Klagenemda for likestilling kompetanse til å uttale seg om tariffavtalers lovlighet.	129) Gjennomført. Endring i likestillingsloven § 14 (i kraft 01.01. 2003).	129) Ot. prp. nr. 77 (2000-2001). BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen		
130) Innføre objektivt ansvar for arbeidsgivere som bryter likestillingens bestemmelser om likebehandling.	130) Gjennomført. Endring i likestillingsloven § 16 (i kraft 01.01.2003).	130) Ot. prp. nr. 77 (2000-2001). BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen		
131) Lovfeste vern mot seksuell trakassering.	131) Gjennomført. Endring i likestillingsloven gjennom ny § 8 a) (i kraft 01.01.2003). Ny utvidelser i paragrafen i 2005 (i kraft 01. 07.2005).	131) Ot. prp. nr. 77 (2000-2001) og Ot. prp. nr. 35 (2004-2005). BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen		
132) Foreslå regler som sikrer en viss minsterepresentasjon av begge kjønn i alle styrer.	132) Gjennomført. Reglene om styresammensetning i allmennaksjeselskaper, statsforetak, enkelte særlovsselskaper, samt interkommunale selskaper, ble i 2003 endret slik at det kreves minimum 40 prosent representasjon av hvert kjønn i selskapenes styrer. For de privateide allmennaksjeselskapenes del, trer lovendringene først i kraft dersom den ønskede kjønnsrepresentasjon ikke er oppnådd frivilling innen 1. juli 2005.	132) Ot. prp. nr. 97 (2002-2003). Se også årsrapportens pkt. 7.3.2 og 7.3.3. BFD v/ Familie- og likestillingsavdelingen.		
133) Foreslå og finansiere forskning og utv.arbeid knyttet til likestilling.	133) Gjennomføring pågår. Program for kjønnsforskning pågår under Norges forskningsråd i perioden 2003-2007: Kunnskap grenser, endring. SSB publiserer egen likestillingsstatistikk (www.ssb.no).	133) BFD		
134) Utarbeide handlingsplan rettet mot vold og overgrep som særlig rammer kvinner.	134) Gjennomført. Handlingsplanperioden ble avsluttet i 2003. NOU2003: 1 "Retten til et liv uten vold" ble lagt fram i desember 2003. I juni 2004 la	134) Se årsrapportens pkt. 7.10.1. BFD.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	regjeringen fram en ny handlingsplan som ledd i arbeidet med å bekjempe vold mot kvinner; <i>Vold i nære relasjoner.</i>			
135) Følge opp situasjonen for barn på krisesentre.	135) Gjennomføring pågår. Det planlegges i 2005 igangsatt et regionalt pilotprosjekt for utprøving av samarbeidsmodeller og samarbeidsrutiner mellom krisesentrene og barnevern og familievern, med sikte på å styrke den barnefaglige kompetansen på krisesentrene. BFD gir årlig det enkelte krisesenter og deres organisasjoner muligheten til å søke om midler til tiltak for barn som oppholder seg på krisesenter.	135) BFD		
136) Vurdere og gjennomføre tiltak for bekjempelse av handel med kvinner.	136) Gjennomføres løpende. Det er utarbeidet to handlingsplaner mot menneskehandel (2003-2005 og 2005-2008). Som en oppfølging av den første handlingsplanen er det gjennomført en rekke tiltak. Bl.a. er det utarbeidet etiske retningslinjer mot kjøp og aksept av seksuelle tjenester for statsansatte. Retningslinjene er inkludert i Statens Personalhåndbok og i personalheftet "Ny i staten". Det er videre igangsatt et prøveprosjekt i Oslo for å sikre samarbeid mellom ulike etater og organisasjoner for å gi bistand og beskyttelse til utsatte for menneskehandel med seksuell utnyttelse som formål. Reform – Ressurssenter for menn er gitt midler til et nettbasert informasjonsprosjekt.	136) Både JD og UD har opprettet egne nettsider om menneskehandel på ODIN. Se også årsrapportens pkt. 7.10.4. JD og UD.		
137) Utarbeide veileder for helsepersonell om omskjæring.	137) Gjennomført.	137) Veileder kan lastes ned fra Internett (http://www.shdir.no/assets/10263/ik-2723.pdf). Veileder for praktisering av ny bestemmelse om avvergelsesplikt er også tilgjengelig på nettet (http://www.shdir.no/index.db2?id=12804). HOD.		Det er iverksatt en handlingsplan mot kjønnslemlestelse fra 2001 og ut 2004. Ny bestemmelse i kjønnslemlestelsesloven om plikt til å avverge brudd på

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				loven.forbud mot kjønnslem-lestelse. Se årsrapportens pkt. 7.10.6.
138) Kartlegge og følge opp opplæringsbehov for innvandrerkvinner.	138) Gjennomføres løpende (f.o.m. 2000). Kartleggingen gjennomført i samarbeid mellom Utdanningskontoret i Oslo/Akerhus, Oslo kommune og FAFO i perioden 2000-2002.	138) UFD		
139) Tiltak for å øke andelen kvinnelige ledere i Forsvaret.	139) Gjennomføres løpende. Målsetningen på 7% kvinner i Forsvaret ble nådd i 2003. Forsvaret fortsetter å implementere tiltak for ytterligere å rekruttere (og å beholde) en høyest mulig kvinneandel i Frsvaret.	139) FD v/ Fellesavdelingen.		i
Familieliv Tiltak pkt. 4.6.10:				
140) Gi fedre selvstendig rett til fødsels- og pensjons-penger.	140) Gjennomført. a) Selvstendige fedrerettigheter med virkning for fødsler og adopsjoner innført fra 01.07.2000. b) Folketrygdloven endret fra 01.01.2005 slik at fedre får lønns-kompensasjon under fedrekvoten basert på egen opptjening, uavhengig av mors stillingsbrøk før fødselen.	140) a) Ot. prp. nr. 52 (2004-2005) b) Ot. Prp. Nr. 7 (2004-2005). Se også årsrapportens pkt. 7.3.4. BFD		
141) Vurdere om ny barnetrygdlov skal ha mer kjønns-nøytral utforming enn dagens lov.	141) Gjennomført. Ny barnetrygdlov hvor barnetrygden tilstås automatisk til mor, men kan utbetales til far dersom foreldrene ønsker det (i kraft 01.01.2003).	141) St. prp. nr. 11 (2001-2002), jf. Ot. prp. nr. 57 (2000-2001). BFD		
142) Vurdere spørsmålet om automatisk foreldreansvar.	142) Gjennomført. Ot.prp. nr. 82 (2003-2004) med forslag om felles foreldreansvar for ugifte foreldre ble fremmet i 2004 (i kraft 01.01.2006).	142) BFD		
143) Iverksette tiltak mot tvangsekteskap og bigami.	143) Gjennomføres fortløpende. Handlingsplan mot tvangsekteskap ble lagt fram i desember 1998 og utløp 31. desember 2001. Regjeringens program "Fornytt innsats mot tvangsekteskap våren 2002" omfatter 30 tiltak og er en	143) BFD		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	<p>videreføring av den tidligere Handlingsplanen. Det er gjennomført en rekke tiltak, bl.a. ny bestemmelse i barneloven § 30 a som tydeliggjør at foreldre eller andre ikke kan inngå en bindende avtale om ekteskap på vegne av barnet (i kraft i 2005), innført obligatorisk borgerlig prøving av ekteskapsvilkårene hvor prøvingen er lagt til folkeregisteret (lov av 9. desember 2003), nye bestemmelser i ekteskapsloven hvor Fylkesmannen gis adgang til å reise sak om et ekteskap består eller ikke består (i kraft 01.03. 2004).</p>			
<p>Homofile og lesbiske Tiltak pkt. 4.6.11:</p>				
<p>144) Fremlegge St meld om homofiles og lesbiskes levekår og livssituasjon.</p>	<p>144) Gjennomført. St.meld. nr. 25 (2000-2001) "Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Norge" ble behandlet våren 2002. Meldingen foreslår en rekke tiltak, som forskning, informasjonsvirksomhet, selvmordsforebyggende tiltak og økt organisasjonsstøtte. De fleste av tiltakene er gjennomført innen 1. mai 2005.</p>	<p>144) BFD</p>		
<p>Religions- og livssynsfrihet Tiltak pkt. 4.6.12:</p>				
<p>145) Evaluere Reform 97, herunder praktiseringen av retten til avgrenset tiltak i KRL-faget.</p>	<p>145) Gjennomført. Fagplanen for KRL-faget ble justert i 2001 jf. St.meld. nr. 32 (2000-2001) om evaluering av KRL-faget.</p>	<p>145) UFD.</p>		<p>Ytterligere endringer foreslått i 2005 som følge av klage til FNs menneskerettighetskomité og komiteens uttalelse i saken. Se årsrapportens pkt. 5.3.3.</p>
<p>146) Gjennomgå forvaltningen av trossamfunns- og livssynssamfunnsloven.</p>	<p>146) Gjennomført. Fra og med 2005 er det foretatt en endring i regelverket for tilskudd til tros- og livssynssamfunn for å gi bedre grunnlag for beregning av det enkelte tilskuddet.</p>	<p>146) KKD.</p>		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Ytringsfrihet Tiltak pkt. 4.6.13:				
147) Fremme St meld om Ytrings-kommisjonens grunnlovsforslag.	147) Gjennomført. Ny Grl § 100 vedtatt 30. september 2004, på bakgrunn av St.meld. nr. 26 (2003-2004).	147) JD, Lovavdelingen. Se årsrapportens pkt. 5.2.1.		
148) Fremme St meld med nærmere drøftelse av ytringsfriheten i Norge	148) Gjennomført. Se tiltak 124.	148) JD v/ Lovavdelingen.		
Voksenopplæring Tiltak pkt. 4.6.14:				
149) Fremme proposisjon om voksnes rett til grunnskole og videregående oppl	149) Gjennomført. Fra august 2000 har voksne (personer født før 1978) lovfestet rett til videregående opplæring. Voksne med behov for grunnskoleopplæring har f.o.m. 2002/2003 individuell rett til slik opplæring, tilpasset den enkeltes behov.	149) UFD.		
Kriminalitetsofrenes stilling Tiltak pkt. 4.6.15:				
150) Videreføre prøveprosjektet "Kompetansesenteret for volds offerarbeid"	150) Gjennomført. Fra 1. januar 2004 er kompetansesenteret for voldsofferarbeid sammen med tre andre institusjoner samlet i et nytt Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress.	150) JD.		
151) Videreføre prosjektet med voldsalarmer.	151) Gjennomført. Det er utviklet en mobil voldsalarm, og tilbudet om slik alarm til volds- og trusselutsatte er ført videre i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner (tiltak 28). POD har utarbeidet retningslinjer for tilbud om mobil voldsalarm.	151) JD		
152) Fremlegge Handlingsplan mot vold mot kvinner i samliv.	152) Gjennomført. "Handlingsplan mot vold mot kvinner" ble fremmet november 1999 og inneholdt 20 tiltak som ble gjennomført mellom 1999 og 2003. I 2004 vedtok regjeringen "Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2004-2007", som sikrer oppfølging og kontinuitet i forh	152) JD. Se også årsrapportens pkt. 7.10.1.		Fornærmede-utvalget ble oppnevnt i juni 2004. Utvalget skal utrede hvordan fornærmedes og pårørendes stilling kan styrkes i straffeprosessen, og skal avgi sin utredning

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				innen 1.januar 2006.
Bioteknologiske spørsmål Tiltak pkt. 4.6.16				
153) Fremme Ot.prp. om endringer i transplantasjonsloven .	153) Gjennomført.	153) Ot.prp. nr. 52 (2001-2002) Om lov om endringer i lov 9. februar 1973 nr. 6 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. HOD		
II INTERNASJONALT MR-ARBEID				
Samarbeid med likesinnede Tiltak pkt. 5.1.4:				
154) Publisere en artikkelserie basert på samarbeidet i Human Security Network (Lysøen-samarbeidet).	154) Gjennomført. Norge har finansiert Harvards publikasjoner om tema som er relevant for Human Security network.	154) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 11.4.		
Evaluerings- og utviklingspolitiske virkemidler på MR-området Tiltak pkt. 5.1.6:				
155) Evaluering av virkemidlene på MR-området.	155) Delvis gjennomført. Det er foretatt evaluering av enkeltprosjekter, f.eks. MR-dialogen med Kina i 2003.	155) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	En samlet evaluering av alle virkemidler på MR-området vil måtte bli omfattende og synes ikke formålstjenlig.	
REGELUTVIKLING (kap. 5.2)				
Ekstisterende MR-forpliktelser Tiltak pkt. 5.2.1:				
156) Ratifisere ILO-konvensjon om de verste former for barne-arbeid.	156) Gjennomført. Ratifisert av Norge 21. desember 2000.	156) UD v/Rettsavdelingen.		
157) Ratifisere tilleggsprotokoll om individuell klageadgang til FNs kvinnekonvensjon av 1979.	157) Gjennomført. Ratifisert av Norge 5. mars 2002.	157) UD v/Rettsavdelingen.		
Arbeid med nye og styrkede forpliktelser Tiltak pkt. 5.2.2:				
158) Bidra aktivt til å fremforhandle tilleggsprotokoll om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi.	158) Gjennomført. Ratifisert av Norge 2. oktober 2001.	158) UD v/Rettsavdelingen.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
159) Bidra aktivt til å fremforhandle tilleggsprotokoll om barn i væpnede konflikter	159) Gjennomført. Ratifisert av Norge 23. september 2003.	159) UD v/Rettsavdelingen.		
160) Bidra aktivt til å fremforhandle tilleggsprotokoll om handel med mennesker til FN-konvensjon om grenseoverskridende kriminalitet.	160) Gjennomført. Ratifisert av Norge 23. september 2003.	160) UD v/Rettsavdelingen		
161) Bidra aktivt til å fremforhandle og ratifisere tilleggsprotokoll om utvidet kontrollmekanisme til FNs torturkonvensjon	161) Gjennomført. Protokoll ble vedtatt 18. desember 2002 og undertegnet av Norge 24. september 2003. Ratifiseringsarbeidet pågår.	161) UD v/Rettsavdelingen		
162) Bidra aktivt til å fremforhandle en nordisk samekonvensjon.	162) Gjennomføring pågår. Nordisk ekspertgruppe for samekonvensjon ble oppnevnt og arbeidet iverksatt i 2003, under ledelse av tidl. høyesterettsjustitiarius Carsten Smith. Arbeidet skal avsluttes utg. av 2005.	162) KR D og UD v/Rettsavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 7.7.8.		
163) Bidra aktivt til å fremforhandle FN-erklæring om urfolks rettigheter	162) Gjennomføring pågår. Forhandlingene om erklæringen er ikke avsluttet. Arbeidsgruppen for erklæringen møtes for sin 11. sesjon i desember 2005 og januar 2006. Norge deltar aktivt i prosessen, i nært samarbeid m/Sametinget og øvrige nordiske land.	162) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 7.8.2.		
164) Følge opp arbeidet i FN rundt en mulig tilleggsprotokoll om individklageordning til FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK).	164) Gjennomføring pågår. FNs MR-kommisjon opprettet i 2003 en arbeidsgruppe for å vurdere spørsmålet. Det er foreløpig avklart om det blir noen tilleggsprotokoll. Tredje sesjon avholdes i februar 2006.	164) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 12.5.		
165) Bidra aktivt til å fremforhandle tilleggsprotokoll om diskriminering til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK).	165) Gjennomført. Protokoll 12 ble vedtatt 4. november 2000 og trådte i kraft 1. april 2005. Norge undertegnet 15. januar 2003. Protokollen er foreløpig ikke ratifisert.	165) JD og UD v/Rettsavdelingen.		Norge undertegnet 13. tilleggsprotokoll til EMK om total avskaffelse av dødsstraff 3. mai 2002. Protokollen ble ratifisert 27. juni 2005. Se årsrapportens pkt. 4.2.1.
FNs MR-kommisjon (MRK) Tiltak pkt. 5.3.1:				

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
166) Prioritere bedre etterlevelse av MR, både hjemme og ute. Styrke MRKs evne til å utbedre manglende respekt for MR	166) Gjennomføres løpende gjennom en rekke formelle og uformelle prosesser. Norge tar også aktivt del i den pågående prosess omkring reform av FN.	166) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 12.1.		
167) Arbeide for å styrke MRKs kontrollmekanismers effektivitet og uavhengighet under Norges medlemskap i MRK (1999-2001). Arbeide for å øke ressursene til MRK i FNs generalforsamling og FNs budsjettarbeid.	167) Gjennomføres løpende.	167) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
168) Arbeide for at spesial-rapportørene rapporterer også til FNs generalforsamling.	168) Gjennomføres løpende i MRK ifm. resolusjonsforhandlinger og i samarbeid med spesialrapportørene.	168) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
169) Arbeide for å styrke kontrollmekanismenes evne til å utføre sine rapporteringsoppdrag.	169) Gjennomføres løpende i MRK og andre sammenhenger, bl.a ved å oppmuntre land til å utstede åpne invitasjoner, gjennom budsjettarbeid m.m.	169) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
170) Arbeide for at en fornyet fortløig 1503-prosedyre blir raskere, enklere og mer brukt.	170) Gjennomført. Enighet om revidert og forenklet prosedyre vedtatt i MRK i 2000.	170) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
171) Oppnå aksept i MRK for en tilsvarende mekanisme som OSSEs Moskvamekanisme. Fortsette å omtale landsituasjoner i innlegg og resolusjonsarbeid og søke å bidra til at håndteringen av landsituasjoner blir mer fokusert på MR-brudd og mindre på politisk spill.	171) Gjennomføres løpende med hensyn til landsituasjonene. Ikke gjennomført med hensyn til Moskvamekanisme	171) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	171) Vurdert som lite hensiktsmessig i MRK.	
172) Arbeide for å gjøre MR til et bredere anliggende i FN under Norges medlemskap i MRK (1999-2001).	172) Gjennomført og gjennomføres løpende. Følges opp i alle relevante fora, bl.a. gjennom støtte til Generalsekretærens reformforslag, som har denne målsetningen som en sentral premis.	172) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
173) Arbeide for å få en helhetlig tilnærming til sivile og politiske og øk., sos. og kulturelle rettigheter.	173) Gjennomføres løpende. Er en integrert del av norsk MR-politikk og fremmes internasjonalt i ulike sammenhenger.	173) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
174) Styrke innsatsen for MR kvantitativt og kvalitativt. Opprettholde et høyt bidrag til FNs høykommisær for MR (OHCHR).	174) Gjennomføres løpende. Gjennom budsjettarbeid og effektiviseringstiltak arbeides det aktivt for å styrke OHCHR. I MRK arbeides det kontinuerlig med å øke respekten for MR og styrke MRKs kontrollmekanismer	174) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
175) Arbeide for å fremme MR særlig i land med alvorlige og vedvarende brudd på MR, styrke dialogen med likesinnende land som er villige til å gjøre det samme.	175) Gjennomføres løpende i resolusjonsarbeid, innlegg, dialog med spesialrapportører og i kontakt med berørte land.	175) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
176) Arbeide for at MRK etablerer en spesiell prosedyre for FNs erklæring om MR-forsvarere.	176) Gjennomført. Spesialrepresentanten for MR-forsvarere ble oppnevnt i 2000 etter norsk initiativ i MRK. Mandatet går ut i 2005 og Norge er engasjert i arbeidet med å sikre at mandatet fornyes.	176) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
177) Følge opp arbeidet med grunnleggende humanitære standarder.	177) Gjennomført. Norge fremmet i 2004 en resolusjon som anmodet FN å fremlegge en rapport om de humanitære standarders stilling.	177) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
178) Arbeide mot at det tas forbehold til konvensjonene som strider mot hovedintensjonen	178) Gjennomføres kontinuerlig under resolusjonsarbeidet i MRK og i uformelle kontakter med berørte land.	178) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
179) Delta aktivt i utarbeidelsen av en erklæring om urfolks rettigheter og opprettelse av et permanent forum	179) Gjennomført med hensyn til permanent forum, som ble opprettet i 2001. Tidligere sametingspresident O.H. Magga var formann for forumet frem til 2004. Gjennomføring pågår med hensyn til urfolkserklæringen. Se tekst vedr. tiltak 163.	179) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 7.8.2.		
180) Arbeide for å videreføre det tette praktiske samarbeidet med de nordiske landene og videreføre samarbeidet med Canada.	180) Gjennomføres kontinuerlig. Samarbeider om en del resolusjoner og innlegg. Avholder regelmessige møter. Samarbeidet begrenses av koordinering innen EU.	180) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
MULTILATERALE MEKANSIMER OG KONTROLLORDNINGER (kap. 5.3)				
FN s høykommissær for MR				
Tiltak pkt. 5.3.2:				
181) Videreføre høy støtte til FNs høykommissær for MR, herunder økt støtte til det faglige fond, og arbeide for at OHCHR får en økt del av FNs regulære budsjett.	181) Gjennomføres løpende. Norges frivillige bidrag til OHCHR har økt betydelig de siste år. Norge er blant de største giverne og arbeider også for økte bevilgninger over det regulære FN-budsjett.	181) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
182) Styrke høykommissærens betjening av MRKs mekanismer.	182) Gjennomføres løpende som en del av aktiviteten under tiltak 181. Arbeider for at spesialprosedyrene skal tildeles mer av de regulære bevilgninger og ikke bli avhengig av frivillige bidrag og øremerking.	182) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
183) Arbeide for at høykommissæren ikke oppfattes som en giverlandsstyrt organisasjon ved å ta initiativ til uformelle drøftinger mellom giver- og mottakerland	183) Gjennomføres løpende gjennom drøftelser om budsjett og prioriteringer ifm. de årlige appellene og årsrapportene. Det ansees ikke hensiktsmessig å ta eget initiativ til drøftelser mellom giver- og mottakerland.	183) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
De konvensjonsbaserte overvåkningsmekanismene i FN Tiltak pkt. 5.3.3:				
184) Støtte tiltak som styrker konvensjonskomitéenes arbeid gjennom økt politisk og økonomisk støtte.	184) Gjennomføres løpende både innenfor en bredere ramme og gjennom deltakelse i en pågående prosess om reform av konvensjonsorganene	184) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
185) Arbeide for at flest mulig andre land slutter seg til klageordningene.	185) Gjennomføres løpende innenfor rammen av MRK (resolusjonsarbeidet, innlegg m.m) og i bilaterale sammenhenger.	185) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
Europarådet Tiltak pkt. 5.3.4:				
186) Årlig seminarer om Europarådet for fagmiljøer og gi eget infotilbud til skoleungdom	186) Delvis gjennomført under Norges formannsskap ved avholdelse av flere fagseminarer. Norge har også avholdt stilkonkurranse for ungdom under formannskapet.	186) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP		
187) Vurdere muligheten av å legge tekstsamlingen av de viktigste Europarådskonvensjonene på internett.	187) Gjennomført. Informasjon og lenker til de mest sentrale konvensjonene Norge er bundet av finnes på UD's nettsider om MR på ODIN (under Internasjonalt regelverk og tilsyn).	187) UD v/ Seksjon for MR og demokrati og Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP		
188) Arbeide for å styrke Ministerkomitéens mekanisme for å overvåke at medlemslandene etterlever MR-forpliktelsene.	188) Gjennomført. På bakgrunn av norsk initiativ vedtok Ministerkomiteen nye arbeidsmetoder i april 2004. I mai 2004 ble en reformpakke for domsto-	188) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP. Se også årsrapportens punkt. 13.1.2.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	len vedtatt, herunder også styrking av etterlevelse av dommer. Tematikken var hovedsak under Norges formannskap i 2004 og under toppmøtet i mai 2005.			
189) Arbeide for at flere land (særlig sentral- og østeuropeiske land) aktiviserer seg i drøftelsene om overholdelse av medlems-forpliktelsene.	189) Gjennomført under Norges formannskap i forbindelse med utføringen av reformpakken av EMD. Også behandlet under Norges høynivåseminar om domstolsreform høsten 2004.	189) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
190) Arbeide for å sikre at domstolen får tilstrekkelig ressurser	190) Gjennomført. Del av reformpakken fra 2004, tatt opp i dokumentene vedtatt på toppmøtet i mai 2005, tatt opp generelt fra norsk side i budsjett-sammenheng.	190) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
191) Legge til rette for at 1-2 norske jurister kan tjenestegjøre ved EMD.	191) Ikke gjennomført. Ikke fulgt opp utover regulær sekonderings-virksomhet.	191) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.	191) Foreløpig ikke prioritert.	
192) Kanalisere nye frivillige bidrag gjennom E.rådet til interessante prosjekter og gjenta bidrag i 2000 til styrking av MR-opplæring i tyrkisk politi (oppfølging av Europarådets handlingsplan).	192) Delvis gjennomført. Det ble i 1998 og 1999 bevilget i alt NOK 1 mill til Handlingsplanen "Police and Human Rights 1997-2000" fra norsk side. Ikke behov for midler i 2000. Norge har ellers støttet EUs handlingplan for HIV-smittede barn i Libya, på oppfordring fra Europarådet.B	192) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.	192) Begrensede midler til rådighet for Tyrkia.	
193) Arbeide for at kulturaspektene i det konfliktforebyggende arbeid styrkes og for at OSSE trekker på Europarådets kompetanse.	193) Gjennomføres løpende. Inter-religiøs og interkulturell dialog har vært på den norske agendaen under formannskapet og i forbindelse med toppmøtet i mai 2005. Et styrket samarbeid mellom Europarådet og OSSE har vært prioritert. En samarbeidsgruppe er på plass etter norsk initiativ med konkrete samarbeidsområder.	193) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
194) Gjøre større bruk av felles utspill fra int. organisasjoner i konfliktsituasjoner som involverer massive MR-brudd.	194) Gjennomføres løpende. Norge har fått på plass en generell koordineringsgruppe mellom OSSE og Europarådet (se bl.a. tiltak 193). Også styrket samarbeid mellom Europarådet og EU. Fellesuttalelser ble prioritert under formannskapet.	194) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		Norge støtter reform i FN rettet mot bedret respons på konflikt og MR-brudd.

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
195) Være positive til anmodninger fra Europarådet om bidrag til prosjekter for Roma/Sinti.	195) Gjennomført. Norge finansierer et fond i Europarådets utviklingsbank på EUR 1 mill. Herunder finansieres prosjekter til støtte for roma-folket, bla. om næringsutvikling.	195) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		Finsk forslag om romaforum ble vedtatt under det norske formannskapet i 2004. Seminar for romaungdom ble også avholdt i Budapest under det norske formannskapet.
OSSE Tiltak pkt. 5.3.5:				
196) Støtte demokrati- og MR-relatert arbeid i regi av OSSEs feltoperasjoner. Demokratiserings-tiltak vil særlig rettes mot valgavholdelse, støtte til det sivile samfunn og etableringen av uavhengige rettsstatsinstitusjoner	196) Gjennomføres løpende gjennom sekonderinger til sendelag, samt frivillige bidrag til prosjekter. Jevnlig innlegg i OSSE-fora med støtte til sendelagens arbeid og fokus på demokrati- og MR-arbeid. Norge er motstander av reduksjoner i OSSEs budsjett.	196) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP. Se også årlige stortingsmeldinger om samarbeidet i OSSE.		
197) Bidra til overvåkingen av MR-situasjonen i OSSE-land	197) Gjennomføres løpende (se tekst til tiltak 196). Jevnlig innlegg i OSSE-fora med støtte til ODHRs og sendelagens rolle som overvåkningsorgan for MR-situasjonen i OSSE-området og deres MR-arbeid.	197) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
198) Videreføre rammebevilgning til delfinansiering av prosjektrelatert faglig bistand til overgangsland (hovedsaklig i kaukasus og på Balkan).	198) Gjennomført. Overføring av ekspertise, sekondering til sendelag, prosjektstøtte, ekspertbesøk i felten.	198) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
199) Ta opp aktuelle brudd på OSSEs MR-forpliktelser i OSSEs politiske fora.	199) Gjennomføres løpende ved behov i OSSE-fora og bilaterale samtaler, særlig aktuelt overfor Turkmenistan, Hviterussland, Usbekistan og Kasakhstan i løpet av 2004/2005.	199) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
200) Legge forholdene best mulig til rette for at nye medlems land i Sentral-Asia oppfyller OSSEs MR-forpliktelser.	200) Gjennomføres løpende ved å gi støtte til MR-relaterte prosjekter og politiopplæring. Følges også opp fortløpende ved behov med innlegg i OSSE-fora.	200) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
201) Støtte arbeidet for etterlevelse av OSSE-forpliktelser som har konfliktpreventiv effekt.	201) Gjennomføres løpende ved å satse på regionalt samarbeid i Sentral-	201) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	Asia, Kaukasus og på Balkan. Støtte til prosjekter for fjerning av småvåpen og ammunisjon, samt støtte til seminarer for å øke kjennskapen til OSSE-forpliktelsene.			
202) Gi høy prioritet til arbeidet for Roma/Sinti-grupper i OSSE-regionen.	202) Gjennomføres løpende gjennom bistand til lokale NGO'er med prosjektportefølje, støtte til ODIHRs romakontor i Warszawa. Norge har også gitt bidrag til utarbeidelse OSSEs handlingsplan for Roma/Sinti og understreket viktigheten for alle deltakerland å følge opp denne.	202) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
203) Vektlegge likestillingsspørsmål og religionsfrihet.	203) Gjennomføres løpende. Norge var en sentral drivkraft bak OSSEs handlingsplan for likestilling. Norge har videre arbeidet for å fremme likestilling internt i OSSE gjennom ansettelsesprosedyrer. Vi har støttet Likestillingsprogrammer i OSSE-området og religionsfrihetsarbeidet i ODIHR. Følges også opp fortløpende ved behov med innlegg i OSSE-fora.	203) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
204) Understreke behovet for at det dras veksler på kulturelle virkemidler i det konfliktforebyggende arbeidet.	204) Gjennomført. Prosjektbistand på Balkan, i Kaukasus, og Sentral-Asia med kultur som basis for samarbeid og økonomisk utvikling.	204) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
205) Bidra til at OSSEs organer og sendelag gis politisk støtte og nødvendige ressurser.	205) Gjennomføres løpende. Norge er pådriver for å skape bedre arbeidsvilkår og sikre politisk støtte og ressurstilgang til OSSE. De siste årene har Norge vært blant de fem største bidragsyterne til OSSEs prosjekter utenfor OSSE budsjettet. Følges også opp fortløpende med innlegg i OSSE-fora med støtte til en styrking av sekretariatet, institusjonene og sendelagene.	205) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		
Østersjørådet Tiltak pkt. 5.3.6:				

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
206) Gå inn for en videreføring av kommissærordningen i Østersjørådet.	206) Gjennomført. Ordningen er opprettet og senere avviklet. Arbeidet videreføres bl.a. i Østersjørådets arbeidsgruppe for demokratiske institusjoner.	206) UD v/ Seksjon for regionale og økonomiske Europa-spørsmål.		Dette viktige arbeidet dekkes også opp av andre regionale institusjoner som Europarådet, OSSE, og innenfor rammen av samarbeidet i EU og innenfor EU-Russlandsdialogen.
Barentssamarbeidet Tiltak pkt. 5.3.7				
207) Fortsette støtten til tiltak for å styrke det demokratiske samfunn i Russland gjennom Samarbeidsprogrammet for Sentral- og Øst-Europa med vekt på kvinnenes og urbefolkningenes stilling.	207) Gjennomføres løpende. Støtte er blant annet gitt til norsk-russisk fengselsamarbeid (se årsrapportens pkt. 4.1.5), Helsingforskomiteens MR-undervisning i skoler på Kola-halvøya, opprettelse av sameradio på Kola-halvøya, etablering av urfolksenter i Lovozero (Murmansk fylke) og støtte til Kvinneuniversitetet i Nords prosjekt mot handel med kvinner og barn.	207) UD v/ Seksjon for Russland og de øvrige SUS-land.		
Andre regionale mekanismer Tiltak pkt. 5.3.8:				
208) Avklare muligheter for samarbeid om støtte til Den afrikanske MR-kommisjons arbeid og afrikanske NGO'er.	208) Gjennomført, bl.a. gjennom støtte til Den afrikanske MR-kommisjonens arbeidsgruppe for urfolk i 2002 til avholdelse av seminar om urfolkskonseptet i en afrikansk kontekst.	208) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		Norge støtter en rekke afrikanske MR-NGO'er.
209) Vurdere fortsatt støtte til Det interamerikanske MR-instituttet.	209) Gjennomført. Instituttet støttes fortsatt gjennom regionbevilgningen.	209)) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
210) Ta initiativ overfor Den interamerikanske MR-kommisjon for å drøfte muligheten for erfaringsutveksling med ASEAN.	210) Ikke gjennomført.	210) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	210) Ikke ansett hensiktsmessig.	
211) Videreføre og øke støtten til Høykommissærens frivillige fond for faglig samarbeid.	211) Gjenninført.	211) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
212) Legge vekt på å støtte bestrebelsene i Asia i retning av en regional mekanisme som kan styrke respekt for MR i regionen.	212) Gjennomføres løpende. Norge støtter opprettelsen av en regional asiatisk MR-mekanisme og har gitt uttrykk for dette i relevante sammenhenger.	212) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
AKTØRER I DET INTERNASJONALE MR-ARBEIDET (kap. 5.4)				
NORDEM Tiltak pkt. 5.4.2:				
213) Styrke og utvide NORDEM i samråd med anbefalinger fra ekstern evaluering.	213) Gjennomført. NORDEM er gitt tilfredsstillende rammebetingelser.	213) UD v/Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 5.1.2.	213) Evalueringsrapport fra 2002 er tilgjengelig på UD's nettsider.	
214) Legge forholdene til rette for at MR-fondet kan søke UD om midler for å identifisere støtteberettigede tiltak i med spesielt vanskelig MR-situasjon.	214) Gjennomført. Prosjektreiser og konsulenttjenester har blitt betalt over UD's, NORADs og fondets egne administrative midler.	214) UD v/Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 5.5.1.		
215) Følge opp den interne evaluering av MR-fondet med en grundig ekstern evaluering.	215) Gjennomført i 2001.	215) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
216) Styrke MR-fondet ved å arbeide for å styrke fondet med deltakelse også fra næringslivet.	216) Ikke gjennomført.	216)) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	216) Skrinlagt på grunn av manglende interesse fra næringslivet.	
MR-huset Tiltak pkt. 5.4.4:				
217) Fremme opprettelse av nye MR-hus og styrke nettverket.	217) Gjennomføres løpende. Etablert samarbeidsmodell med bl.a. årlig støtte til netterverksbygging.	217) UD v/Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 5.5.2.		
218) Invitere MR-huset til samarbeid om utviklingen av operasjonelle pakker til nyopprettede MR-hus.	218) Ikke gjennomført.	218) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	218) Etablering av faste operative "pakker" ikke funnet hensiktsmessig.	
Støttetil frivillige organisasjoner Tiltak pkt. 5.4.5				
219) Videreføre det høye nivået på støtten til NGO'ene.	219) Gjennomføres løpende. Støtten til frivillige organisasjoner er økt vesentlig de senere år.	219)) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
Fristed for forfulgte forfattere Boks 5.1:				
220) Støtte ordningen med fristed for forfulgte forfattere ved å dekke utgifter til årlige stipend.	220) Gjennomført. 5-årsavtale inngått med Internasjonal PEN høsten 2001. Avtalen ble evaluert i 2005.	220) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		Norge har i 2005 støttet opprettelsen av et sekretariat for den

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				internasjonale fribyordningen i Stavanger.
Møteplasser i MR-samarbeidet Tiltak pkt. 5.4.6:				
221) Bruke kultur som virkemiddel i MR-dialogene.	221) Under gjennomføring. Støtte gis til norsk steinhugger som sammen med kinesiske steinhuggere forbereder MR-monument i Kina.	221) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
222) Utnytte tradisjonelle kulturpresentasjoner til å trekke inn MR-perspektiver.	222) Gjennomført gjennom en rekke arrangementer. Den internasjonale litteraturfestivalen for ytringsfrihet "Kapittel" arrangeres årlig i Stavanger Kommune. En gruppe bestående av tamilske og singalesiske artister deltok i 2003 på Førde internasjonal folkemusikkfestival. Vandreutstillingen/seminarene "Norge i fredens tjeneste" ble avsluttet i 2003. Kunstutstilling med deltagelse fra Haiti og Den dominikanske republikk i Kunstnerens Hus ble avsluttet i 2003. Kunstutstilling om og av flyktinger på Henie Onstad-Kunstsenter i 2002. Utstilling på FNs hovedkvarter ifm. Forum for urfolkskultur, UNHCR i 2002. Konserter som ledd i dialogen mellom Nord- og Sør-Korea, Worldview Rights, ble gjennomført i 2001. Konserter/seminarer/CD/dokumentar i kampen mot HIV/AIDS, Worldview Rights gjennomført i 2001.	222) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
223) Invitere kunstnere og kultur-arbeidere fra samarbeidsland for å analysere kunst og kultur i et MR-perspektiv.	223) Delvis gjennomført. Konferanse om kurdisk kulturarv ble gjennomført i 2002 ved Universitetet i Bergen.	223) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
224) Gi støtte til kulturelle samarbeidsprosjekter i konfliktområder.	224) Gjennomføres løpende. <u>Afghanistan</u> : Teatersamarbeid mellom Den nasjonale scene i Bergen og Nasjonalteateret i Kabul. Billedkunst-samarbeid mellom Office of Contemporary Art og Universitetet i Kabul, Faculty of Fine Arts.	224) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	<p><u>Midtøsten:</u> Oppbygging av kunstakademi i Ramallah i samarbeid med Kunsthøgskolen i Oslo. Løpende tverrfaglige prosjekter i de palestinske områder (multimedia, fotografi og musikk). Teateroppsetting i Libanon. Ledd i norsk-arabisk dialog. Musikk samarbeid med barn gjennom SABREEN og Rikskonsertene.</p> <p><u>Balkan:</u> Scenekunstsamarbeid gjennom Nettverk for scenekunst. Konferanse i 2002 om opphavsrett i Bosnia-Hercegovina og Kosovo, Kopinor.</p> <p>Samarbeid mellom Den norske Opera og Statsoperaen i Beograd. Andre tiltak i 2001 omfatter skriveverksted for norske og palestinske barn og deltagelse av palestinske barn på Funkis Festival i Oslo, PROFF. <i>Film fra Sør 2001 og 2003</i> fokuserte ellers på konfliktområder, bl.a. Afghanistan og Midtøstenkonflikten.</p>			
MENNESKERETTIGHETSDIALOGER (MR-DIALOGER) (kap. 5.5)				
Satsing på menneskerettighets-dialoger Boks 5.2:				
225) Etablere MR-dialog med Vietnam og Indonesia.	225) Gjennomført. Dialogen med Indonesia ble etablert i 2002. Dialogen med Vietnam ble etablert i 2003.	225) UD v/Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens kap. 10.		
Tiltak for å effektivisere MR- dialogene Tiltak pkt. 5.5.5:				
226) Invitere norske forskere til å følge enkelte MR-dialoger.	226) Gjennomføres fortløpende. Evaluering av Kina-dialogen av uavhengig konsulent/forsker ble ferdigstilt i mai 2002. Forskere trekkes med i det videre dialogarbeidet.	226)) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
227) Utvikle bedre målemetoder for overholdelse av MR-forpliktelser.	227) Ikke gjennomført.	227) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	227) Vanskelig gjennomførbart.	
228) Utarbeide en plan for styrking av nødvendig kompetanse for MR-dialogene.	228) Gjennomføres løpende.	228) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
229) Stimulere til utvikling av kunnskapsoverføring i dialogene gjennom identifisering og bearbeiding av kursmaterieill som kan anvendes ovenfor flere dialogland.	229) Ikke gjennomført.	229) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	229) Ensartet materieill ikke hensiktsmessig.	Evalueringsrapport fra 2002 distribuert til relevante aktører.
230) Legge økt vekt på publisering av materieill fra dialogene, blant gjennom årlige dialograpporter.	230) Delvis gjennomført, bl.a. gjennom informasjon på UD's nye nettsider om MR.	230) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
231) Arbeide for mer systematisk utveksling av dialogerfaringer med likesinnede land, bl.a. gjennom avholdelse av et norsk-kanadisk symposium.	231) Gjennomføres løpende gjennom Bernprosessen, som samler de land som har MR-dialoger.	231) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
232) Invitere til multilateralt symposium om MR.	232) Gjennomført. Sist avholdt i november 2004 i Vietnam.	232) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
MR OG UTVIKLINGS-SAMARBEID (kap. 5.6)				
Rettighetsbasert utvikling				
Tiltak pkt. 5.6.2, boks 5.3:				
233) Styrke MR-dimensjonen i utviklingsarbeidet	233) Gjennomført. Det er lagt ned mye arbeid i å internalisere forståelsen av begrepet rettighetsbasert utvikling og det konstateres en kvalitetshøving i ambassadenes arbeid med MR. Flere av ambassadene har arbeidet med rettighetsperspektivet i de nasjonale fattigdomsplanene. Temaet har også vært vektlagt i dialogen med de frivillige organisasjonene. Det gis støtte til styrkingen av MR-institusjoner i en rekke samarbeidsland, der disse bidrar til å styrke den generelle bevisstheten om betydningen av rettighetsbasert utvikling. Det gis også støtte til bedring av den nasjonale rapporteringen om oppfølging av MR-konvensjonene. Sentrale mottakere av denne støtten er nasjonale MR-kommisjoner og frivillige organisasjoner. Støtte til resultatområdet <i>Godt styresett</i> - der tiltakene har MR, demokrati el. styresett som hovedmål steg, når det gjelder netto bilateral bistand, fra 16.1% i 2000 til 19,0 % i 2004.	233) St.meld. nr. 35 (2003-2004) "Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk." UD v/ Utviklingspolitisk seksjon.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Retningslinjer for MR og utviklingssamarbeid Tiltak pkt. 5.6.3:				
234) Sikre at MR-tiltak inngår i samarbeidet i landprogrammene.	234) Gjennomført. Støtte til MR-tiltak er en del av utviklingssamarbeidet med de fleste samarbeidsland.	234) UD v/ Utviklingspolitisk seksjon.		
235) Vurdere å tilby tilleggsfinansiering over regionbevilgningen til land som viser vilje til å satse på MR-fremmende tiltak.	235) Gjennomføres løpende. Statistikk for perioden 2000-2004 viser at regionbevilgningene bærer en stor del av økningen til målområdet Godt styresett i hovedsamarbeidsland. I 2000 var støtten til Godt styresett i hovedsamarbeidsland over regionbevilgningen NOK 110 354 000 (av totalt 149 728 000). I 2004 var beløpet NOK 205 557 000 (av totalt 246 210 000).	235) UD v/ Utviklingspolitisk seksjon og NORAD v/Avdeling for metode og resultatoppfølging.		
236) Tilby enkelte prioriterte samarbeidsland å etablere bilaterale ekspertkomiteer.	236) Ikke gjennomført. Planer om slikt samarbeid i Nepal har falt bort pga. urolighetene i landet. Det er ikke etablert andre bilaterale ekspertkomiteer.	236) UD v/ Seksjon for MR og demokrati	236) Begrensninger mht. kompetanse og ressurser for denne typen samarbeid.	I tilknytning til MR-dialogene med Kina, Vietnam og Indonesia legges det årlig til rette for ekspertseminar.
237) Bidra til at MR-kompetanse i norske fagmiljøer styrkes og at dette kommer forvaltningen til gode.	237) Gjennomføres løpende. Som ledd i å styrke kompetansen ved CMI og SMR, støtter UD disse institusjonenes deltakelse i det internasjonale årbokprosjektet om MR og utvikling. CMI har på oppdrag fra UD i 2002 gjennomført en utredning om rettighetsbasering av bistanden. Ovennevnte institusjoner og Avdeling for kvinnerett (UiO) er også mye benyttet av NORAD i forbindelse med gjennomganger og utredninger.	237) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
238) Betone sterkere i Verdensbankens styrende organer viktigheten av å inkorporere hensynet til MR i bankenes arbeid.	238) Gjennomføring pågår innen rammen av den nordiske koordineringen av styrearbeidet.	238) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål. Se også årsrapportens pkt. 12.7.		
239) Bidra til å fremme MR i utviklingsbankene gjennom koordinert bruk av samfinansiering.	239) Gjennomføres løpende gjennom støtte til en rekke MR-tiltak gjennom samfinansiering i utviklingsbankene. I Verdensbanken i første rekke gjennom fondet for miljø og sosial	239) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	utvikling (ESSD), men også videreføring av støtte til kampen mot barnearbeid, handikappedes vilkår etc.			
240) Tilby faglig bistand av MR-eksperter til Verdensbanken.	240) Ikke gjennomført.	240) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.	240) Verdensbanken har foreløpig ikke prioritert dette, men dialogen fortsetter.	
241) Støtte Den interamerikanske utviklingsbankens engasjement for barns rettigheter.	241) Gjennomføres løpende gjennom støtte til et opprettet flergiverfond innen sosial utjevning for å bedre ekskluderte gruppers rettigheter og levekår. Norge støtter også IDBs arbeid for å styrke kvinners deltakelse i offentlige beslutningsprosesser i Latin-Amerika. Begge fondene bidrar indirekte til å styrke barns situasjon.	241) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.		
242) Arbeide for at MR får en mer sentral plass i Den asiatiske utviklingsbankens virksomhet	242) Gjennomføres løpende gjennom deltagelse i flere fond. Multigiverfondet arbeider for å fremme godt styresett. Vannfondet skal bl.a. bidra til å styrke de fattiges tilgang til rent vann. Fondet for fattigdom og miljø har som hovedmål å bidra til bærekraftig bruk av naturressursene i rurale områder og redusere forurensning i fattige områder i urbane strøk. Fremme av kvinners rettigheter er en av hovedmålsettingene med Likestillingsfondet.	242) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.		
243) Fortsette å arbeide for at godt styresett blir et sentralt virksomhetsområde for Den afrikanske utviklingsbanken.	243) Under gjennomføring. Gjennomføring i 2002-2003 ble forsinket grunnet urolighetene i Elfenbenkysten og AfDBs flytteprosess. Avtalen har likevel allerede skapt fokus på godt styresett i løpende prosjekter. Foreløpig har de foreslåtte tiltak dog ikke vært så innovative som en kunne håpet.	243) UD v/Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Enkelte satsingsområder og tiltak Tiltak pkt. 5.6.4:				
B) Godt styresett og styrking av rettsstaten				
244) Tilby relevant støtte for styrking av off. forvaltning og rettsvesen i utviklingsland.	244) Gjennomføres løpende. Støtten gis fortrinnsvis gjennom UNDP og/eller i nært samarbeid med andre givere Støtte til justis-sektoren /rettsvesen utgjør en viktig del av satsingen, men har ikke økt som forventet. Dette skyldes allerede stor giver-oppmerksomhet. Støtte til nasjonale reform-programmer der reformer i offentlig forvaltning er en sentral del og er en særlig viktig del av bistanden til Afrika.	244) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
245) Følge opp samarbeid om styrking av off. forvaltning og rettsvesen gjennom aktiv politisk dialog med samarbeidslandets myndigheter.	244) Gjennomføres løpende. Inngår som del av policydialogen både på sektor nivå og landnivå (bistands-konsultasjoner / Development Forum møter).	245) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
246) Viderføre aktiv støtte til UNDPs fond for forvaltningsrettede tiltak.	245) Gjennomføres nå gjennom støtte til et nytt fond for demokratisk styresett.	246) UD v/FN-seksjonen		UNDPs styresett-senter er lagt til Oslo.
247) Bidra til at MR forblir et sentralt anliggende for UNDP.	246) Gjennomført. Demokratisk styresett har blitt etablert som en av UNDPs fem prioriteringer.	247) UD v/ FN-seksjonen.		
C) Utdanning og forskning				
248) Styrket samarbeid med universitetene på MR-området, bl.a. innenfor rammen av NUFU.	247) Gjennomføres løpende. Viktigste samarbeidspartnere er Avd. for kvinnevern og SMR, begge ved Univeritetet i Oslo. Prosjekter som omfatter MR, godt styresett og demokratisering inngår i NUFU-samarbeidet i inneværende periode (2001-2005).	248) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
249) Legge økt vekt på kompetansebygging om MR i u-land.	249) Innsatsen på dette feltet omfatter eksempelvis støtte til mr-omtale i skolebøker, sensitivisering av byråkrater, politi, militære samt støtte til utvikling av kompetanse-sentre.	249) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
D) Ytringsfrihet og differensierte medier				
250) Gjøre NORDEMs ressursbaser mer tilgjengelige for samarbeidslandene, bilaterale givere og int. organisasjoner.	250) Gjennomført. Økt vekt på informasjonsspredning et av de råd som kom ut av evalueringen i 2002/2003. Følges opp videre av det nyetablerte kontaktutvalget.	250) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
E) Kvinners rettigheter				
251) Fortsette en aktiv oppfølging i FN av handlingsplanene fra Kvinne- og Befolkingskonferansene.	251) Gjennomføres løpende.	251) UD v/FN-seksjonen.		
252) Gi arbeidet med kvinners rettigheter fortsatt høy prioritet i norsk utviklingssamarbeid.	252) Gjennomføres løpende.	252) UD v/FN-seksjonen. Se også årsrapportens pkt. 7.2.5-7.3.7.		
F) Barns rettigheter				
253) Følge opp evalueringen av Barnestrategien og utarbeide en plan for arbeidet med barn i utviklingssamarbeidet.	253) Gjennomført. Plan for arbeidet med barn i utviklingsland forelå til "Barnetoppmøtet" i New York i 2002. Ny norsk "Utviklingsstrategi for barn og ungdom i Sør" ble offentliggjort i mars 2005.	253) UD v/Global avdeling. Se også årsrapportens pkt. 8.10.		I 2005 opprettet UD en ny stilling som ambassadør for oppfølging av barnestrategien.
254) Prioritere barns rett til utdanning i utviklingssamarbeidet	254) Gjennomføres løpende. Integrert i utdanningsstrategien og i bevilgningene.	254) UD v/FN-seksjonen.		
G) Urfolk				
255) Styrke bistandsadministrasjonens arbeid med urfolk.	255) Gjennomføres løpende: I tråd med nye retningslinjer for arbeidet med urfolk i utviklingssamarbeidet (2004) ble det i 2004 opprettet en Temagruppe for arbeidet med urfolk. Temagruppen ledes av Norad og består av representanter fra relevante avdelinger både i Norad og i departementet.	255) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
256) Gi UiT i oppdrag å etablere et forum for spørsmål knyttet til arbeidet med urfolk.	256) Gjennomført. Første Forum for urfolk i bistanden ble avholdt høsten 2000. Det avholdes årlige konferanser der ulike aktører på urfolksområdet deltar.	256) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
257) Arbeide for at Sametingets kunnskap om organisering av urfolk blir benyttet mer aktivt.	257) Gjennomføres løpende. Sametinget har vært konsultert under utarbeidelse av nye retningslinjer for	257) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	arbeidet med urfolk i bistanden. Også løpende kontakt på politisk nivå.			
H) Funksjonshemmede				
258) Legge vekt på rettighetsarbeidet for funksjonshemmede i den løpende dialog med samarbeidslandenes myndigheter.	258) Under gjennomføring. Temaet har vært drøftet i enkelte land i forbindelse med støtte til utdanningssektoren. NORAD ferdigstilte i 2002 en veiledning og vil nå se på oppfølgingen av denne med sikte på evt. forbedringstiltak.	258) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
259) Arbeide aktivt for at de internasjonale organisasjonene styrker sitt arbeid for funksjonshemmede.	259) Gjennomført. Handlingsplanen for arbeidet med mennesker med funksjonshemming i utviklingssamarbeidet fra 1999 blir fulgt opp med vesentlige finansielle bidrag til ulike FN-organisasjoner og aktivt arbeid i styre og andre besluttede organer.	259) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
260) Fremme forslag i styrende organer i internasjonale utviklingsorganisasjoner om utarbeidelse av strategier for å innarbeide hensynet til funksjonshemmede i prosjekter og programmer.	260) Delvis gjennomført. Tema tatt opp i UNICEFs årsmøte og i konsultasjoner med UNICEF om ny fireårsperiode for 2006-2009. Også tatt opp i samrådsmøte med UNESCO.	260) UD v/FN-seksjonen.		
261) Arbeide for å sikre at funksjonshemmedes behov tas opp innenfor FNs rammer for koordinering av utviklingsarbeidet (UNDAF).	261) Ikke gjennomført.	261) UD v/FN-seksjonen.	261) Norge deltar ikke i UNDAF-prosessen.	
I) Arbeid og arbeidslivsstandarder				
262) Ta opp spørsmål knyttet til arbeidslivet med aktuelle land og tilby bistand for å sikre overholdelse av internasjonale standarder.	262) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom støtte til partene i arbeidslivet. Arbeidslivsrettigheter har videre vært et prioritert tema i MR-dialogen med Kina.	262) UD v/FN-seksjonen. Se også årsrapportens pkt. 10.1.		
263) Prioritere oppfølgingen og gjennomføringen av Erklæringen om grunnleggende prinsipper og rettigheter i arbeidslivet fra Arbeidskonferansen i 1998.	263) Gjennomføres løpende.	263) ASD og UD v/FN-seksjonen. Se også årsrapportens pkt. 12.6.		
264) Foreta en intern gjennomgang av norsk bistand til ILO, herunder vurdere ILOs behov for støtte til gjennomføringen av erklæringen om de grunnleggende rettigheter i arbeidslivet.	264) Gjennomføres løpende. Samarbeidet med ILO er gjenstand for årlig evaluering, både internt og samarbeid med ILO. Begge deler i nær dialog med LO og NHO som representan-	264) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
	ter for partene i arbeidslivet. Norge gir årlig 28 mill. NOK i støtte til ILOs arbeid med bistand til utviklingslands gjennomføring av grunnleggende rettigheter i arbeidslivet. Vi prioriterer innsats mot barnearbeid og for trepartsdialog.			
J) Retten til mat				
265) Støtte et norsk prosjekt for kompetansebygging, rådgivning og studier om retten til mat ved SMR og Institutt for ernæringsforskning (UiO).	265) Gjennomført.	265) UD v/FN-seksjonen.		
266) Opprettholde støtten til de internasjonale landbruksforskningsinstituttene på et høyt nivå.	266) Gjennomført. Bevilgningen har blitt økt betydelig.	266) UD v/FN-seksjonen.		
G) Kompetanse				
267) Videreføre styrkingen av utenriktjenestens kapasitet og kompetanse på MR der dette er relevant i.f.t. utviklingsarbeidet.	267) Gjennomføres løpende. NORAD utarbeidet i 2001 en håndbok for MR-vurderinger og har fulgt opp med aktiv opplæringsvirksomhet internt og ved ambassadene. Det er løpende gjennomført en rekke kurs og seminarer i regi av NORAD/UKS og i samarbeid med bl.a. SMR og CMI.	267) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		Det er i samarbeid med SMR utarbeidet internettkurs i MR for ansatte i NORAD og UD.
268) Bidra til at forskning om MR prioriteres innenfor forsknings-programmet "Globalisering og marginalisering".	268) Gjennomført. MR og demokratisering er ett av seks prioriterte områder i dette forskningsprogrammet som finansieres over forskningsbevilgningen og omfatter perioden 1998-2007. I tillegg har UFD bidratt med noe midler til programmet øremerket MR-prosjekter.	268) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		
Rapportering Tiltak pkt. 5.6.6.				
269) Vurdere hvordan årboka om MR kan bidra til lokal kompetanse-bygging i sør.	269) Gjennomføres løpende. Støtten til MR-årboka er blitt videreført under forutsetning av at fagpersoner fra sør trekkes inn i referansegrupper og som forfattere. Dette har skjedd, men graden av deltakelse fra sør varierer noe etter hvilke tema de ulike årbøkene tar opp.	269) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
RETTIGHETSBASERT HUMANITÆR BISTAND (kap. 5.7)				
Rettighetsbasert humanitær bistand, utfordringer og tiltak Tiltak pkt. 5.7.6:				
270) Videreføre arbeidet for å bedre FN-organisasjonens koordinering av humanitær bistand.	270) Gjennomføres løpende. Kontinuerlig finansiell og politisk støtte til OCHA og OCHAs arbeid. Medarrangør av årlig konferanse (Montreux) for å bedre de konsoliderte appeller som redskap for koordinert innsats. Deltakelse i arbeidet med godt humanitært giverskap (Stockholmkonferansen i juni 2003 og oppfølgingen).	270) UD v/Seksjon for humanitære spørsmål og Norges faste delegasjonen i Genève.		1) Finansiell støtte til gjennomgang av humanitære responsmekanismer. 2) Deltakelse i givergrupper med bl.a. OCHA og dialog med FNs fond og programmer om koordinering. 3) Engasjement for å ivareta FNs (OCHA) koordinerende rolle på det humanitære området i integrerte fredsoperasjoner (konferanse i Oslo 30.-31. mai 2005).
271) Underlegge budsjettmidler til humanitær bistand føringer for vern om UNCHRs beskyttelsesmandat og særlig fokus på utsatte grupper.	271) Gjennomføres løpende. I den norske støtten til UNHCR står behovet for å ivareta de særlige beskyttelsesbehov for kvinner og barn sentralt og prioriteres kontinuerlig i de finansielle bidrag, inkludert ved øremerking av midler. Slike beskyttelsesbehov ligger også til grunn i vurderingene for humanitær bistand via andre kanaler enn UNHCR.	271) UD v/Seksjon for humanitære spørsmål og Norges faste delegasjonen i Genève.		
272) Arbeide for at FNs retningslinjer for hjelp og beskyttelse blir respektert av alle stater og settes på dagsorden i det int. arbeidet.	272) Gjennomføres løpende. Norge var pådriver for Sikkerhetsrådets vedtak av Aide Memoire om beskyttelse av sivile, inkl. opplæringsprogram. Norge har etablert en støttegruppe i New York for beskyttelse av sivile. Norge deltar aktivt i arbeidet med å styrke FN-konvensjonen om beskyttelse av FN-personell og assosiert personell.	272) UD v/Seksjon for humanitære spørsmål, Seksjon for humanitær- og strafferett og Norges faste FN-delegasjonen i New York.		1) Norge har støttet arbeid for å skape bevissthet om humanitære prinsipper og behovet for en klar arbeidsdeling mellom militære og humanitære aktører. 2) Norge har støttet

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				tiltak for å forebygge og reagere mot seksuelle overgrep utført av FN-personell i fredsoperasjoner. 3) Beskyttelsestiltak er integrert i virksomheten til humanitære organisasjoner som mottar norsk støtte, bl.a. Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC), UNICEF, UNHCR og frivillige organisasjoner. 4) Norge har i 2004 og 2005 støttet prosjekter som har som hovedformål å støtte kvinner og barn som har vært utsatt for seksuell vold.
NÆRINGSLIVET OG MENNESKERETTIGHETENE (kap. 5.8)				
Kompakt Tiltak 5.8.1:				
273) Viderutvikle Kompakt i samarbeid med øvrige partnere.	273) Under gjennomføring. Kompakts mandat og sammensetning er utvidet.	273) UD v/Seksjon for MR og demokrati		
274) Finansiere og administrere en skriftserie under Kompakt.	274) Gjennomført.	274) UD v/Seksjon for MR og demokrati		
275) Bruke såvel Kompakts plenum som arbeidsgruppene til aktuelle prosjekter.	275) Under gjennomføring. Fokus har vært på informasjonsutveksling og debatt, nye slike tema vil bli tatt opp.	275) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
Pilotprosjekt for MR og næringsliv Boks 5.4.:				
276) Opprette et pilot-prosjekt for MR og næringsliv med hovedfokus på utvikling av frivillige ordninger for rapportering, overvåking og verifisering av bedrifters respekt for MR.	276) Gjennomført av ECON/UiO. Systemer for verifisering og overvåking er ikke etablert.	276) UD v/Seksjon for MR og demokrati.	Det har ikke vært aktuelt etablere egne systemer for overvåking.	

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
Forsknings- og utredningsarbeid Tiltak pkt. 5.8.3:				
277) Stille forskningsmidler til disposisjon for Forskningsrådets initiativ til forsknings- og utredningsarbeid gitt interesse fra næringslivet til å delta i finansieringen.	277) Gjennomført. UD har deltatt og gitt innspill til Forskningsrådets arbeid med identifikasjon av forskningsbehov. Det er gitt NOK 1 mill. til forskning om CSR (næringslivets samfunnsansvar).	277) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
Statlig eierskap og forvaltning av offentlige midler i utlandet Tiltak pkt. 5.8.4:				
A) Garanti-Insituttet for Eksportkreditt (GIEK)				
278) Arbeide for mest mulig hensiktsmessig bidrag til integrering av MR-hensyn ved eksportfinansiering.	278) Ikke gjennomført.	278) NHD og UD v/ v/Seksjon for MR og demokrati.		
279) Være pådriver i OECD for å utvikle felles retningslinjer for eksportfinansiering som kan redusere korrupsjon.	279) Gjennomføres løpende.	279) NHD.		
280) Ta initiativ til fornyet vurdering av å trekke MR-hensyn tettere inn i forvaltningen av Petroleumsfondet.	280) Gjennomført. Etiske retningslinjer for Petroleumfondet ble innført 1. desember 2004 på bakgrunn av Graver-utvalgets innstilling fra 2003. Petroleumfondets etiske råd ble oppnevnt samtidig.	280) FIN. Revidert nasjonalbudsjett 2004 (www.fin.dep.no). Se også årsrapportens pkt. 9.1.2.		
281) Vurdere tilsvarende ordninger for Petroleumsforsikringsfondet.	281) Ikke gjennomført.	281) FIN og UD v/Seksjon for MR og demokrati.	281) Ikke aktuelt p.t.	
Utv. av internasjonale rammeverk for næringsliv og MR Tiltak pkt. 5.8.5:				
282) Forsterke innsatsen i int. fora for økt respekt for MR for å bidra til fremtidsrettet, sosialt ansvarlig handling fra næringslivets side.	282) Gjennomføres løpende.	282) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
283) Støtte FN-organers bestrebelser på å oppnå bredt samarbeid om globalt aksepterte prinsipper for god forretningsførsel.	283) Gjennomføres løpende gjennom politisk og finansiell støtte til FNs Global Compacts aktiviteter. Norge deltar også i arbeidet med å videreutvikle initiativet.	283) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
284) Arbeide for at utviklings-bankene intensiverer arbeidet for økt sosialt ansvar i globalisering-prosessen.	284) Gjennomføres løpende i vår kontakt med verdensbanken.			

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
285) Arbeide for å stimulere u-landenes interesse for int.rammeverk for næringsliv og MR.	285) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom finansiering av deltagelse av representanter fra u-land på relevante seminarer.	285) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
286) Søke å bidra til at MR blir mest mulig integrert i FNs sentrale innkjøpskonferanse med næringslivsledere, statsledere og FNs ledelse.	286) Ikke gjennomført.	286) UD v/ Seksjon for multilaterale bank- og finansspørsmål	286) Ikke prioritert.	
Frivillige retningslinjer for multinasj.selskaper i OECD Tiltak pkt. 5.8.6:				
287) Arbeide for at hensynet til MR ivaretas i gjennomgangen av OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper.	287) Gjennomført. Nye retningslinjer ble innført i 2000.	287) UD v/ WTO/OECD-seksjonen. Se også UDs brosjyre fra 2004, som også finnes på UDs nettsider (odin.dep.no/ud).		
288) Utarbeidelse av norsk posisjonspapir i Kompakt.	288) Gjennomført.	288) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
Arbeidsstandarder Tiltak pkt. 5.8.7:				
289) Arbeide for å øke forståelsen blandt ILOs medlemsland for behovet for oppfølging av arbeidsstandarder.	289) Gjennomføres løpende. Norge har særlig fulgt dette opp under vår periode i ILOs styre fra 2002 til 2005.	289) UD v/FN-seksjonen. Se også årsrapportens pkt. 12.6.		
290) Være pådriver for opprettelse av arbeidsgruppe i WTO vedr. sammenhengene mellom arbeidsstandarder og handel, utvikling mm.	290) Gjennomført. Norge var pådriver under WTOs ministerkonferanse i Seattle (1999) og Doha (2001). I Doha ble det fastslått at spørsmålet følges opp videre i ILO, jf. pkt. 8 i ministererklæringen.	290) UD v/WTO/OECD-seksjonen.		
SÆRSKILTE SATSNINGSOMRÅDER (kap. 5.9)				
Barn Tiltak pkt. 5.9.1:				
291) Gi støtte til innsamling og analyse av info om barnearbeid.	291) Gjennomført gjennom støtte til fellesprosjekt mellom Verdensbanken, ILO og UNICEF på statistikk vedr. barnearbeid	291) UD v/FN-seksjonen.		
292) Støtte kartlegging av skjult barnearbeid i Afrika.	292) Under gjennomføring i forbindelse med oppfølging av Barnestrategien (omtalt i årsrapportens pkt. 8.10), hvor barnearbeid er et sentralt punkt.	292) UD v/FN-seksjonen.		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
293) Styrke støtten til utdanning.	293) Gjennomført. Opptrapping til 15% av bistanden ble etablert i 2005.	293) UD v/Seksjon for utviklingspolitikk		
294) Støtte tiltak spesielt rettet mot reintegrering av barnearbeidere i grunnskolen.	294) Gjennomføres løpende, bl.a. i India. I Nord-Uganda og Sierra Leone har Norge støttet en rekke tiltak for å reintegrere barnesoldater, bl.a. gjennom Flyktningehjelpen og Redd Barna.	294) UD v/ Seksjon for utviklingspolitikk og NORAD.		
295) Bidra til å styrke lærerutdanningen i u-land samt utvikling av pensum.	295) Gjennomføres løpende. Arbeidet for å heve kvaliteten i utdanningen står sentralt i Norges utviklingssamarbeid vedr. utdanning.	295) UD v/Seksjon for utviklingspolitikk og NORAD. Se også "Utdanning jobb nr. 1. Norges internasjonale strategi for Utdanning for alle innen 2015".		
296) Styrke samarbeidet med det sivile samfunn i arbeidet mot barnearbeid.	296) Gjennomføres løpende gjennom støtte til partene i arbeidslivet i ILOs program mot barnearbeid. Det er også gitt støtte til UNICEFs tematiske arbeid mot de verste former for barnearbeid.	296) UD v/FN-seksjonen		
297) Styrke norsk kompetanse i barnearbeidsspørsmål.	297) Gjennomført. Norsk kompetanse har blitt trukket inn i analyser og evalueringer.	297) UD v/FN-seksjonen		
298) Arbeide for en bredest mulig ratifisering av den nye ILO-konvensjonen mot de verste former for barnearbeid.	298) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom støtte til ILO-resolusjonen.	298) UD v/FN-seksjonen		
299) Arbeide for oppfølging av Stockholm-konferansen mot seksuell utnyttning av barn	299) Gjennomføres løpende.	299) UD v/FN-seksjonen		
300) Videreutvikle planer om et IT-nettverk i Østersjøregionen med hovedfokus på barnepornografi, barneprostitusjon og meneskehandel.	300) Gjennomføres løpende.	300) UD v/FN-seksjonen		
301) Fortsette å arbeide for at anbefalingene i FNs rapport om væpnede konflikters virkning på barn (Graca Machel –rapporten) følges opp i FN.	301) Gjennomføres løpende. Norge har fortsatt å være en sentral bidragsyter til gen.sekr. spes.repr. for barn. Norge var en pådriver og samarbeidet tett med kontoret under vårt medlemskap i Sikkerhetsrådet for å sikre at spm. om beskyttelse av sivile, inkludert barn har blitt høyt prioritert. Barnestrategien inneholder for øvrig en rekke tiltak vedrørende barn og konflikt.	301) UD v/FN-seksjonen		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
302) Arbeide for vedtakelse av tilleggsprotokoll for heving av alder for deltakelse i konflikt.	302) Gjennomført. Protokollen ble vedtatt 25.05.00. Norge arbeidet aktivt for en sterk tilleggsprotokoll, både under og forut for vedtakelsen, bl.a. ved avholdelse av en work shop sammen med Canada i november/desember 1999.	302) UD v/Rettsavdelingen		
303) Tilby økonomisk støtte til u-land for deltakelse i arb.gruppe for tilleggsprotokollen.	303) Ikke gjennomført.	303) UD v/Rettsavdelingen	303) Ikke lenger relevant. UD har ikke midler som kan anvendes til dette formål, og har ikke mottatt anmodninger om støtte.	
304) Fremme lovforslag til Stortinget om revisjon av aldersgrense for soldater	304) Gjennomført. Lovendringen trådte i kraft 01.07.2002.	304) Ot.prp. nr. 61 (1999-2000). FD.		
305) Sette søkelys på barns særskilte behov i fredsforhandlinger, og bidra til å utvikle tiltak for å forhindre rekruttering av barn til væpnet konflikt.	305) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom vår støtte til FNs gen.sekr. spesialrepresentant for barn og væpnet konflikt. Barns særskilte behov er tatt inn i følgende fredsavtaler: Nord-Irland, Sierra Leone, Burundi, Colombia og DR Kongo. Opprørsgrupper i Sudan har forpliktet seg til å inkludere beskyttelse av barn i de pågående fredsprosesser.	305) UD v/Seksjon for MR og demokrati		
306) Arbeide for å sikre ressurser til FNs gen.sekr. spesialrepresentant for barn og væpnet konflikt.	306) Gjennomføres løpende.	306) UD v/Seksjon for MR og demokrati		
307) Arbeide for økt vektlegging av barns behov for beskyttelse i fredsbevarende operasjoner	307) Gjennomføres løpende. Norge var bl.a. aktiv pådriver for dette i FNs sikkerhetsråd (S.R.). Det er innlemmet barnefaglige eksperter for beskyttelse av barn i FN-operasjonene UNAMSIL, MONUC og Cote d'Ivoire. S.R. bekreftet i res. 1314 (2000) og 1379 (2001) vilje til å inkludere eksperter for beskyttelse av barn i andre fredsbevarende operasjoner.	307) UD v/Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
308) Fremme forslag om at FN utvikler undervisningsmoduler om barns rettigheter for bruk av myndigheter ved opplæring av personell til fredsbevarende operasjoner.	308) Gjennomført. FN har i samarbeid med UNICEF og Rådda Barnen utarbeidet treningsmateriale som DPKO nå vil distribuere til feltpersonalet i alle fredsbevarende operasjoner.	308) UD v/Seksjon for MR og demokrati		
309) Legge økt vekt på utdanningstilbud og psykososial rehabilitering for barn rammet av konflikt.	309) Gjennomføres løpende. UNICEF er viktigste samarbeidspartner og viktig kanal for norsk støtte til humanitære situasjoner for å sikre at barns rettigheter ivaretas i krisesituasjoner. Norge er fjerde største bidragsyter til UNICEF. Av spesielle prosjekter i regi av UNICEF som Norge har støttet kan nevnes: UNICEFs barnebeskyttelsesprogram i Sierra Leone og Guinea som retter seg mot reintergrering av barnesoldater. Gitt støtte til "the Social Science Research Council" for utarbeidelse av data, kunnskapsbase, feltmanualer og andre lærerredskaper for å effektivisere bistanden til barn i væpnet konflikt.	309) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
310) Bidra til styrket samarbeid mellom NGOer som arbeider for å bedre barns situasjon i konfliktområder, særlig i Afrika.	310) Gjennomføres løpende. Norge har f.eks. siden 2001 støttet Save the Childrens (UK) arbeid med rehabilitering og repatriering av barnesoldater i Sudan og Uganda med NOK 7,5 mill. via Redd Barna. Støtten for 2003 videreføres med 3,5 mill. Støttet Christian Relief Networks demobiliseringsarbeide i Uganda. Støttet "Coalition to Stop the Use of Child Soldiers".	310) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
311) Støtte UNICEFs oppfølgingsarbeid av Oslo-utfordringen, bl.a. gjennom ferdigstillingen av et referanseverk vedr. barns rettigheter i forhold til medier.	311) Gjennomført.	311) UD v/Seksjon for MR og demokrati.		
Dødsstraff Tiltak pkt. 5.9.2:				
312) Anmode EU om å få slutte seg til EUs démarcher om døds straff på regulær basis.	312) Gjennomført uten å oppnå å etablere et fast samarbeid med EU om démarcher. Norge får likevel ofte tilslutte seg EUs démarcher mot dødsstraff på "ad hoc-basis".	312) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.	312) EU ønsker ikke en fast ordning vedrørende démarcher med et ikke-medlemsland.	Norge har ved flere anledninger etablert et ad-hoc samarbeid med Sveits, Canada, New Zealand og

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
				Australia om felles démarcher i de tilfellene der EU ikke åpner for Norges tilslutning.
313) Arbeide for å identifisere og støtte relevante representanter for det sivile samfunn og bistå dem i å bli pådrivere for avskaffelsen av dødsstraff.	313) Gjennomføres løpende gjennom støtte til flere NGO'er som arbeider for å avskaffe dødsstraff.	313) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		UD har i 2005 besluttet å systematisere og styrke utestasjonenes arbeid for MR-svarere, deriblant NGO'er som arbeider mot dødsstraff. Se årsrapportens pkt. 5.5.3.
314) Vektlegge spørsmål om dødsstraff i politiske samtaler.	313) Gjennomføres løpende i bilaterale samtaler med aktuelle land. Samtalepartnere oppfordres til å slutte seg til tilleggsprotokollen til ICCPR mot dødsstraff.	313) UD v/ Regionavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 4.2.2.		Norge har i perioden 2000-2005 demarshert ovenfor en rekke land i saker om dødsstraff. Norges syn på dødsstraff formidles også multilateralt i FN og OSSE. Se årsrapportens pkt. 3.2.2
315) Oppfordre samarbeidsland i landprogramforhandlingene om å slutte seg til protokollen mot dødsstraff.	315) Under gjennomføring der dette ansees hensiktsmessig. Norges syn på dødsstraff formidles på løpende basis multilateralt (i FN og OSSE) og i bilaterale samtaler med aktuelle land. Samtalepartnere oppfordres til å slutte seg til protokollen mot dødsstraff.	315) UD v/ Regionavdelingen		
316) Instruere ambassadene i samarbeidslandene om å prioritere NGOer som arbeider for avskaffelse av dødsstraff.	316) Ikke gjennomført.	316) UD v/ Regionavdelingen.	316) Ikke ansett hensiktsmessig.	
Kvinner Tiltak: pkt. 5.9.3:				
317) Fortsette å være pådriver for at land ratifiserer Kvinnekonvensjonen og dens tilleggsprotokoll.	317) Gjennomføres løpende gjennom innlegg i FNs MR-kommisjon og i FNs generalforsamling, samt støtte til resolusjoner i de samme fora.	317) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
318) Fortsette å støtte tiltak mot omskjæring av kvinner.	318) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom støtte til prosjekter i andre afrikanske land. Det arbeides også for å gjøre Etiopia til pilotland for norsk innsats på dette området.	318) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
319) Ta opp kvinners rettigheter i politiske dialoger med aktuelle land.	319) Gjennomsføres løpende. Kvinners rettigheter er en del av den politiske dialogen med samarbeidsland. Spørsmålet er videre bl.a. tatt opp i politiske samtaler med Iran, Saudi-Arabia, Irak, Palestina og Nicaragua. @	317) UD v/ Regionavdelingen		Kvinnens rettigheter er et tverrgående hensyn som fremmes direkte eller indirekte gjennom mange av de norskstøttede bistandsprosjektene i Guatemala.
320) Arrangere en konferanse om handel med kvinner i OSSE-området.	318) Ikke gjennomført. Opprinnelig planlagt konferanse under det norske OSSE-formannskapet avlyst. Det er senere avholdt flere møter og konferanser om menneskehandel, og Norge har vært pådriver for å holde dette høyt på OSSEs dagsorden.	318) UD v/ Seksjon for OSSE, Europarådet og FUSP.		Norge har støttet OSSEs Handlingsplanen for likestilling og Handlingsplan for arbeid mot menneskehandel. Innlegg i OSSE-fora der man setter fokus på likestilling og viktigheten av at man trekker inn likestillingsaspektet i alle felt av organisasjonens arbeid. Se forøvrig årsrapportens punkt pkt. 13.3.
321) Støtte opprettelse av et kontakt- og infosenter i Pakistan for kvinner med tilknytning til Norge.	321) Ikke gjennomført.	321) UD v/ Seksjon for MR og demokrati	321) Foreløpig ikke prioritert.	
Rasisme Tiltak pkt. 5.9.4:				
322) Bidra til at presentasjonen av handlingsplanen fra Verdens-konferansen mot rasisme gjøres så konkret som mulig for å sikre effektiv oppfølging.	322) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom policy dokumenter som Handlingsplan for bekjempelse av rasisme og diskriminering (2002-2006).	322) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 7.4.3.		
323) Legge vekt på dokumentasjon om rasisme som kan bidra til problemløsning.	323) Under gjennomføring. Dette er bl.a. et sentralt tema i Holgersens-utvalgets utredning (NOU 2002:12).	323) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
324) Fortsette å stille midler til rådighet for NGOers deltagelse i forberedelsesprosesser og i selve konferansen.	324) Gjennomført.	324) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
325) Nedsette en bredt sammensatt nasjonal forberedelseskomite.	325) Gjennomført.	325) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
326) Ta initiativ til å holde en int. ungdomskonferanse ett halvt år før Verdenskonferansen.	326) Gjennomført.	326) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
327) Ta opp spørsmål knyttet til rasisme og diskriminering i bilaterale kontakter med land der slike problemer forekommer.	325) Gjennomføres løpende når dette er påkrevd og hensiktsmessig. Bekjempelse av rasisme og diskriminering står bl.a. sentralt i Norges arbeid i Guatemala og primært gjennom ambassadens urfolksprogram.	327) UD v/ Regionavdelingen		
Religions- og livssynsfrihet Tiltak pkt. 5.9.5:				
328) Bidra bl.a. økonomisk til kontakt over religiøse grenser.	328) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom støtte til Oslo-koalisjonen for tros- og livssynsfrihet og deres prosjekter rettet mot interreligiøs dialog.	328) UD v/ Seksjon for MR og demokrati. Se også årsrapportens pkt. 5.3.4.		
329) Bidra til at religionens rolle blir belyst i konflikter	329) Gjennomføres kontinuerlig, bl.a. under Norges formannskap i OSSE i 1999, herunder konferanse i Bergen.	329) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
330) Støtte forskning som bidrar til å belyse hvordan religions-undervisning fremmer el. hindrer toleranse.	330) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom prosjektsamarbeid med Oslokoalisjonen som er videreført og trappet opp.	330) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
331) Fortsette å gi prosjektstøtte til FN og int. organisasjoners arbeid mot religiøs intoleranse.	331) Gjennomført.	331) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
332) Arbeide for at innholdet i Oslo-erklæringen om tros- og livssynsfrihet innarbeides i relevante fora og resolusjoner	332) Gjennomføres løpende gjennom samarbeidet med Oslokoalisjonen.	332) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
Tortur Tiltak pkt. 5.9.6:				
333) Arbeide for å styrke mandatene til spesialrapportøren mot tortur og summariske henrettelser, og arbeidsgruppen mot forsvinninger.	333) Gjennomføres løpende, bl.a. gjennom Norges innlegg i FN og deltagelse i arbeidet med den nordiske torturresolusjonen der mandatet og oppslutning om konvensjonen står sentralt.	333) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		

Tiltak	Gjennomføring	Referanser for mer informasjon	Begrunnelse for manglende gjennomføring	Supplerende eller alternative tiltak
334) Videreføre arbeidet for økt oppslutning om torturkonvensjonen.	334) Gjennomføres løpende, på samme måte som med tiltak 333).	334) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
335) Ta opp bruk av tortur med aktuelle land.	335) Gjennomføres løpende når dette er påkrevd og hensiktsmessig. Spørsmålet har bl.a. vært tatt opp med USA, Iran, Irak og De forente arabiske emirater.	335) UD v/ Regionavdelingen. Se også årsrapportens pkt. 4.3.4.		Landkritikk i FN og OSSE.
336) Finansiere et seminar i Norge om bruk av tortur.	336) Ikke gjennomført.	336) UD v/ Seksjon for MR og demokrati	336) Ikke prioritert.	
337) Øke støtten til medier og NGOer for spredning om informasjon om tilfeller av tortur.	337) Gjennomføres løpende gjennom støtte til sentrale internasjonale NGO'er engasjert i arbeidet mot tortur. I tillegg støttes enkeltprosjekter i Tyrkia.	337) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
338) Arbeide for at alle prioriterte samarbeidsland slutter seg til FNs torturkonvensjon.	338) Gjennomføres løpende.	338) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
339) Bistå med opplæring av dommere og rettsvesen.	339) Gjennomføres løpende. Dette er et sentralt element i MR-dialogene med Kina og Indonesia. Norge støtter også andre enkeltprosjekter.	339) UD v/ Seksjon for MR og demokrati		
340) Støtte rehabiliteringen av torturofre ved Psykososialt senter for flyktninger UiO og det intrehabiliteringsråd for torturofre i København.	340) Gjennomført.	340) UD v/ Seksjon for MR og demokrati.		
Lesbiske og homofile Tiltak pkt. 5.9.7:				
341) Understreke viktigheten av at lesbiske og homofiles rettigheter blir fremmet og forsvart i den politiske dialog med de land der situasjonen for disse er vanskelig.	239) Under gjennomføring. Norge har i 2005 protestert gjennom bilateral démarche vedrørende bruk av dødsdom for homofili ovenfor iranske myndigheter.	241) UD v/ Regionavdelingen		
342) Tilby bistand til innarbeiding av lesbisk og homofiles rettigheter i nasjonalt lovverk.	340) Ikke gjennomført.	342) UD v/ Regionavdelingen	342) Ingen anmodning om bistand mottatt.	
343) Støtte opp, gjennom utviklingsarbeidet, om holdningsskapende arbeid vedr. lesbiske og homofiles rettigheter og posisjon i samfunnet.	341) Ikke gjennomført.	343) UD v/ Regionavdelingen	343) Mangel på gode og relevante prosjektsøker.	Møte med LLH juni 2005 for å diskutere muligheter for videre samarbeid.